

ІСТОРІЯ ОСВІТИ І НАУКИ

УДК 378.4(477) КНУВС “1990/2025”

**КАФЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНИ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІСТОРІЇ
КАРПАТСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА: НАУКОВА ТА ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ КРІЗЬ ПРИЗМУ
ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ***До 35-річчя від часу заснування***Ігор РАЙКІВСЬКИЙ**

*Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра історії України і методики викладання історії,
вул. Шевченка, 57, 76000, Івано-Франківськ, Україна
e-mail: igor.raikivskyi@pnu.edu.ua
DOI: 10.15330/gal.38.170-198
ORCID: 0000-0003-2218-9556*

Олег ЄГРЕШІЙ

*Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра історії України і методики викладання історії,
вул. Шевченка, 57, 76000, Івано-Франківськ, Україна
e-mail: oleh.yehreshii@pnu.edu.ua
DOI: 10.15330/gal.38.170-198
ORCID: 0000-0002-0639-910X*

Андрій КОРОЛЬКО

*Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
кафедра історії України і методики викладання історії,
вул. Шевченка, 57, 76000, Івано-Франківськ, Україна
e-mail: andrii.korolko@pnu.edu.ua
DOI: 10.15330/gal.38.170-198
ORCID: 0000-0001-7435-5806*

У статті охарактеризовано віхи наукової та освітньої діяльності кафедри історії України і методики викладання історії Карпатського національного університету імені Василя Стефаника крізь призму доробку її професорсько-викладацького складу. Звернуто увагу на діяльність її попередниць – кафедри історії СРСР і УРСР (1968–1990 рр.). Проаналізовано творчий шлях, наукову, навчальну та організаційно-методичну роботу викладачів кафедри. Відзначається, що новий імпульс у своєму розвитку кафедра історії СРСР і УРСР отримала після приходу в середині 1970-х рр. досвідчених професорів зі Львова Володимира Грабовецького та Олександра Карпенка. Виокремлено основні напрями роботи кафедри історії України (з 2018 р. – кафедри історії України і методики викладання історії), зміна назви якої відбулася у зв'язку з підвищенням уваги до методичної складової в освітньому процесі відповідно до сучасних вимог підготовки фахівців предметної спеціальності «Середня освіта ((Історія та громадянська освіта)»).

Ключові слова: кафедра, історія України, інститут, університет, методика викладання історії, викладач, студент, наука.

У 2025 р. виповнюється 35 років від часу заснування кафедри історії України, що з листопада 2018 р. має сучасну назву – кафедра історії України і методики викладання історії. Історія кафедри ставала предметом дослідження, як правило, до чергових ювілеїв факультету чи його структурного підрозділу. Однак її подальше вивчення є актуальним науковим завданням, бо крізь

призму діяльності організаційних осередків можна глибше пізнати історію закладу вищої освіти, освітнього і наукового життя регіону. Життя невинно рухається вперед, з'являються нові події та факти з історії кафедри, водночас вдається привідкрити певні лакуни з минулого.

Метою пропонованої статті є комплексне дослідження в історичній ретроспективі віх наукової та освітньої діяльності сучасної кафедри історії України і методики викладання історії крізь призму доробку її професорсько-викладацького складу. Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: розкрити діяльність її попередниці – кафедри історії СРСР і УРСР (1968–1990 рр.), проаналізувати творчий шлях, наукову, навчальну та організаційно-методичну роботу викладачів цієї кафедри в кінці 1960-х – у 1980-х рр., виокремити напрями роботи кафедри історії України, заснованої в 1990 р. (з 2018 р. – кафедри історії України і методики викладання історії), та здобутки її викладачів, з'ясувати місце і роль кафедри в розвитку наукового та освітнього потенціалу Івано-Франківської області, у підготовці вчителів історії і громадянської освіти закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО).

Висвітлення історії кафедри в контексті вивчення літопису Факультету історії, політології і міжнародних відносин (історичного факультету, Інституту історії і політології та ін.) перебувало в полі зору авторів інформаційно-довідкових видань про Івано-Франківський державний педагогічний інститут (далі – ІФДПІ) імені Василя Стефаника, що був реорганізований 1992 р. у Прикарпатський університет, 2004 р. отримав статус національного і недавно змінив свою офіційну назву на Карпатський¹. На особливу увагу заслуговують наукові розвідки викладача факультету професора Петра Федорчака (у співавторстві)². Змістовною видається невелика книга про історичний факультет Прикарпатського університету з нагоди його 60-річчя, у якій висвітлюється становлення структурного підрозділу колишнього педінституту, заснованого в 1940 р. У книзі, зокрема, міститься інформація про навчально-виховну, наукову та громадську діяльність факультету в контексті кафедральної структури, простежено матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу³, серед іншого подано матеріал про кафедру історії України, навчальні кабінети історії України та історії Прикарпаття, музей кафедри, Івано-Франківський історико-меморіальний музей О. Довбуша⁴.

Грунтовні розвідки про Інститут історії і політології, колишній історичний факультет, вийшли з нагоди його 70-річчя. Висвітлюючи багатогранну діяльність колективів кафедр, науково-дослідних підрозділів, в окремій книзі та статті у фаховому журналі⁵ показано внесок професорсько-викладацького складу в підготовку фахівців. У цьому контексті в загальних ри-

¹ Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника. Документальний нарис / відп. за випуск П. С. Федорчак. Ужгород : Карпати, 1990. 118 с. С. 69–75; Мій рідний край – Прикарпаття / В. І. Кононенко, М. В. Кугутяк, П. С. Федорчак та ін. Івано-Франківськ : Плай, 2000. 375 с.

² Федорчак П. С., Федорчак Т. П. Вищі навчальні заклади Прикарпаття в системі підготовки спеціалістів. *Україна: державність, історія і перспективи*. Івано-Франківськ : Плай, 1999. С. 298–305; їх же. Відродження вищої освіти на Прикарпатті в умовах незалежної України. *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. Івано-Франківськ : Плай, 1999. Вип. II. С. 147–162; Федорчак П. С., Вітенко М. Д. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. *Україна: 20 років незалежності* / за ред. М. Б. Бучка, В. І. Кафарського, І. О. Андрухів, Й. М. Гаха. Івано-Франківськ ; Надвірна : ЗАТ «Надвірянська друкарня», 2011. С. 216–230; Федорчак П. С., Остафійчук П. С. Роль Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника в формуванні науково-освітнього й інтелектуального потенціалу. *Проблеми інтеграції науково-освітнього, інтелектуального потенціалу в державотворчому процесі. Україна – Туреччина* : матеріали Сьомого міжнародного симпозіуму, 29–31 травня 2009 року. Івано-Франківськ : ЛІК, 2011. С. 3–10 та ін.

³ Історичний факультет: здобутки, пріоритети, перспективи / Б. Гаврилів, В. Грабовецький, М. Кугутяк, П. Федорчак. Івано-Франківськ : Сіверсія, 2000. 68 с.

⁴ Там само. С. 23–29, 50–54, 57–65.

⁵ Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ : видавець Третяк І. Я., 2010. 336 с.; Кугутяк М., Федорчак П. Історичний факультет – Інститут історії і політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника: 70 років творчої діяльності та перспективи розвитку. *Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. 2010. Ч. 17. С. 11–23.

сах звернуто увагу на літопис кафедри історії України, а в окремому розділі «Професорсько-викладацький колектив» – на здобутки її викладачів⁶.

Брошура про кафедру історії України вийшла з нагоди її 15-річчя, опублікована у формі взятого о. Ігорем Пелехатим інтерв'ю в тодішнього завідувача Володимира Грабовецького⁷. Деякий матеріал з історії кафедри можна почерпнути з довідника-путівника про музей кафедри історії України⁸ та брошури про наукову школу В. Грабовецького⁹. До 25-річчя кафедри побачила світ наукова стаття Ігоря Райківського¹⁰, що містить загальні відомості про діяльність професорсько-викладацького складу кафедри історії України, з'ясовано її місце і роль у розвитку наукового та освітнього потенціалу університету та в цілому Прикарпаття. Інформаційно-довідковий матеріал про літопис кафедри та творчі здобутки викладачів розміщено на офіційних сайтах Факультету історії, політології і міжнародних відносин та кафедри історії України і методики викладання історії університету¹¹.

Цінний джерельний матеріал з досліджуваної проблеми віднайдено в поточному архіві Прикарпатського (Карпатського) національного університету імені Василя Стефаника, де містяться особові справи викладачів, які в різний час працювали на кафедрі історії України або її попередниці – кафедрі історії СРСР і УРСР. Водночас у фонді Р-1345 («Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника») Державного архіву Івано-Франківської області збереглися звіти про роботу кафедри історії СРСР і УРСР та протоколи засідань кафедри за різні роки.

Заснування кафедри історії України стало можливим в умовах новітнього національного відродження кінця 1980-х рр., відбулося напередодні ухвалення Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 р., що було рубіжним кроком на шляху до проголошення незалежної Української держави. У наказі ректора ІФДП ім. В. Стефаника Віталія Івановича Кононенка № 70 а від 29 червня 1990 р. говорилося про поділ кафедри історії СРСР і УРСР на дві – історії України та історії СРСР: «У зв'язку із розділенням кафедри історії СРСР і УРСР на кафедру історії СРСР та кафедру історії України наказую: Затвердити такий розподіл викладацького складу на кафедрах: [...] Кафедра історії України: 1. Професор Грабовецький В. В. 2. В. о. доцента Сворак С. Д. 3. Асистент кафедри Бурдуланюк В. М. 4. Асистент Кулик О. П. 5. Асистент Кочкін І. Т. [...] Старший лаборант Цепенда І. Я.»¹².

Кафедра історії України в тодішньому педінституті стала однією з перших подібного профілю в Українській державі. У радянські часи історія України в закладах вищої освіти подавалася на тлі російської, по суті, як сума місцевих подій, причому навіть у такому вигляді її викладали тільки для спеціалістів-істориків в обмежених обсягах під назвою «Історія Української РСР». На неісторичних факультетах, як і на історичному, що мав глибоко ідеологічне спрямування в дусі тодішньої методології марксизму-ленінізму, обов'язковим предметом була «Історія Комуністичної партії Радянського Союзу», викладання якого забезпечувала загальноінститутська кафедра з такою ж назвою. Олександр Довженко залишив допис у своєму «Щоденнику» від 14 квітня 1941 р., у якому з боєм писав про Україну як «єдину країну в світі, де

⁶ Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності. С. 41–52, 111–274.

⁷ Грабовецький В. Кафедра історії України – 15 років, її здобутки. Івано-Франківськ, 2005. 24 с.

⁸ Музею кафедри історії України – єдиному серед університетських вузів – 10 років. Довідник-путівник / упорядник О. І. Єгрешій. Івано-Франківськ, 2010. 94 с.

⁹ Вуянко М. В., Скоморовський В. Б. Прикарпатська історична школа академіка Володимира Грабовецького. Видання 2-ге, доповнене. Івано-Франківськ, 2006. 96 с.

¹⁰ Райківський І. Кафедра історії України: погляд крізь призму чвертьвікової діяльності професорсько-викладацького складу. *Галичина: науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис*. 2015. Ч. 27. С. 14–23. Див. також: Королько А. Фотолітопис діяльності професорсько-викладацького складу кафедри історії України. Там само. С. 24–31.

¹¹ Історія. Факультет історії, політології і міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. URL: <https://ipmv.pnu.edu.ua/istoriia/>; Історія. Кафедра історії України і методики викладання історії Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. URL: <https://kiu.pnu.edu.ua/istoria/>.

¹² Грабовецький В. Кафедра історії України – 15 років, її здобутки. Івано-Франківськ, 2005. С. 5.

не викладалася в університетах історія цієї країни, де історія вважалася чимось забороненим, ворожим і контрреволюційним ...»¹³.

Сучасна кафедра історії України і методики викладання історії, хоч і була офіційно створена в 1990 р. під назвою кафедра історії України, насправді має глибші історичні витoki. «Літопис кафедри» можна розглядати за аналогією з незалежною Українською державою, розбудова якої почалася в 1991 р., але передумови і підґрунтя для національно-державної самостійності закладалися раніше, в період радянської України. Кафедра мала попередницю – кафедру історії СРСР і УРСР, уже з назви якої видно, що в компетенції викладачів частково перебували питання викладання і наукового вивчення історичного минулого України, щоправда, в руслі панівної в той час ідеології. Кафедра історії СРСР і УРСР була заснована 1968 р. внаслідок реорганізації кафедри історії історико-філологічного факультету ІФДП. Від часу заснування колишнього педінституту в 1940 р. історики і філологи навчалися на одному факультеті, а кафедра історії, що була ровесницею вишу, забезпечувала викладання усіх дисциплін історичного профілю – як вітчизняної, так і загальної історії, за винятком історії КПРС.

Поділ кафедри історії на дві – кафедру історії СРСР і УРСР та кафедру загальної історії – мав очевидну логіку, бо з розвитком історико-філологічного (з 1969 р. – історико-педагогічного) факультету збільшувалася кількість не лише студентів, але й викладачів, що вимагало їхньої «академічної структуризації». Поряд із кафедрою історії СРСР та УРСР, частину викладацького складу колишньої кафедри історії було зараховано до новоствореної кафедри загальної історії, завідувачем якої понад 20 років був кандидат історичних наук, професор Юхим Ізраїльович Патлажан. До першого складу кафедри належали Борис Василенко, Ярослав Заборовський, Емма Чудіновських, Ярослав Мельничук та Олена Голодненко¹⁴. На базі кафедри загальної історії з проголошенням державної незалежності України було створено кафедру всесвітньої історії в листопаді 1991 р., розвиток якої є предметом окремого дослідження.

Першим завідувачем кафедри історії СРСР і УРСР став відомий вчений Іван Кирилович Васюта, який офіційно очолював цей структурний підрозділ інституту до 1986 р. До першого кафедрального складу належали: кандидати історичних наук, доценти Василь Опанасович Духніч, Іван Іванович Червінкін-Корольов, Василь Михайлович Мельник; асистенти Анатолій Васильович Крюков, Олександр Мойсеевич Трікіш та Валентина Миколаївна Гордієнко. Обов'язки старшого лаборанта першого складу кафедри виконувала О. Г. Походжук¹⁵.

На перших порах для виконання кафедрального навантаження активно залучали сумісників, відомих на той час науковців та викладачів з інших навчальних закладів Західної України, фахівців із різних галузей, зокрема шкільних учителів. Так, у 1969–1970 навчальному році для студентів історико-педагогічного факультету спецкурс «Російсько-українські зв'язки в революційно-демократичному русі 50–60-х рр. XIX ст.» читав професор Львівського університету ім. І. Франка Г. Ю. Гербільський. Для читання курсів з історії Української РСР та історичного краєзнавства в 1974–1975 навчальному році був запрошений кандидат історичних наук, доцент Кам'янець-Подільського педагогічного інституту О. Д. Степенко¹⁶. Спецкурс «Основи радянської держави і права» певний час викладав заступник голови обласного суду

¹³ Довженко О. П. Сторінки щоденника (1941–1956). Київ, 2004. С. 43.

¹⁴ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Патлажана Ю. І. (72 арк.); особова справа Чудіновських Е. Г. (28 арк.); особова справа Мельничука Я. С. (56 арк.), особова справа Голодненко О. Д. (24 арк.).

¹⁵ Державний архів Івано-Франківської області (далі – Держархів Івано-Франківської обл.). Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 554 (Звіт про роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1968–1969 н. р.). Арк. 2–3; Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Васюти І. К. (76 арк.); особова справа Червінкіна-Корольова І. І. (69 арк.); особова справа Духніча В. О. (67 арк.); особова справа Мельника В. М. (32 арк.); особова справа Крюкова А. В. (53 арк.); особова справа Трікіша О. М. (31 арк.); особова справа Гордієнко В. М. (30 арк.).

¹⁶ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 924 (Звіт про роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1974–1975 рр.). Арк. 22.

юрист І. Бачиленко. Окремі спецкурси читали вчителі-історики міських шкіл Д. С. Костінбой, Н. І. Барабаш, майбутній голова профкому ІФДП ім. В. Стефаника М. В. Кушнірюк та ін. Педагогічною практикою керували вчителі міських шкіл Івано-Франківська: Ю. М. Павловський, Г. О. Партола, Н. А. Герасимчук, В. М. Колодубрівський та ін.¹⁷

Позитивною практикою в діяльності професорсько-викладацького складу кафедри історії СРСР і УРСР стало встановлення безпосередніх зв'язків із закладами загальної середньої освіти Івано-Франківська та області з метою вивчення передового досвіду успішних учителів історії і суспільствознавства, підвищення якості підготовки педагогів для шкільної історичної освіти. Так, викладачі кафедри практикували виїзні засідання кафедри, які відбувалися в кращих загальноосвітніх навчальних закладах міста та області – ЗОШ № 16, школі-інтернаті в с. Угорники, ЗОШ № 1 м. Долина, ЗОШ № 1 м. Івано-Франківськ та ін. У першій половині 1980-х рр. при кафедрі історії СРСР і УРСР функціонувала «Школа майбутнього педагога», що була покликана надавати методичні поради молодим педагогам Прикарпаття, а, з другого боку, вивчати педагогічний досвід успішних учителів міста й області¹⁸. Показово, що подібні вимоги щодо підтримки при підготовці вчителів історії і суспільствознавчих предметів тісних контактів з базами практик, кращими педагогами ставляться і тепер, а матеріали регулярно висвітлюються на сайті, тож у цьому питанні кафедра має глибокі історичні традиції.

Хотілося б згадати в загальних рисах про наукову та освітню діяльність професорсько-викладацького складу кафедри історії СРСР і УРСР, що частково займався вивченням історії України. Викладачі були науковими керівниками курсових і дипломних робіт, значна частина яких охоплювала тематику історичного минулого України. Щоправда, десь на дві третини це була тематика, пов'язана з подіями ХХ ст. після більшовицького перевороту 1917 р., що трактувався як «Велика Жовтнева соціалістична революція», та створення СРСР. Теми кваліфікаційних робіт студентів з історії в більшості були пов'язані з висвітленням класової боротьби, діяльності прокомуністичних сил, успіхів соціалістичного будівництва і т. п.

Однак навіть в умовах тотального ідеологічного контролю викладачі кафедри історії СРСР і УРСР зробили внесок у наукове вивчення і популяризацію історії України, історичного краєзнавства. Одним із перших у цьому аспекті був Іван Кирилович Васюта – уродженець Чернігівщини, випускник історичного факультету 1950 р. та аспірантури при кафедрі історії СРСР Львівського державного університету імені Івана Франка. У 1954 р. він захистив кандидатську дисертацію на тему «*Становище та боротьба робітничого класу Західної України (1920–1929 рр.)*». 1953 р. був направлений на роботу в тоді ще Станіславський (з 1962 р. – Івано-Франківський) педагогічний інститут, де спершу був старшим викладачем, з 1961 р. – доцентом, а з 1964 р. і до 1968 р. – завідувачем кафедри історії історико-філологічного факультету. І. Васюта був автором праць із проблем політичної, соціально-економічної історії України, революційного і національно-визвольного руху на західноукраїнських землях, українсько-польських відносин нової і новітньої доби. Найбільші здобутки І. Васюти – у галузі вивчення аграрної історії Західної України міжвоєнного періоду. 1972 р. у Львівському університеті він захистив докторську дисертацію «*Аграрні відносини і революційна боротьба селянства Західної України 1919–1939 рр.*», здобув вчене звання професора¹⁹.

Наукове дослідження І. Васюти стало, по суті, першою захищеною докторською дисертацією серед викладачів історико-педагогічного факультету. З його ініціативи в педінституті було започатковано наукову розробку проблем історичного краєзнавства. Колектив кафедри історії СРСР і УРСР, очільником якого він був, узяв участь у написанні одного з томів енциклопедичного видання «*Історія міст і сіл Української РСР*» у 26-ти томах, присвяченого Івано-

¹⁷ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 613 (Звіт про роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1969–1970 рр.). Арк. 3.

¹⁸ Там само. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 1715 (Звіт про роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1980–1981 рр.). Арк. 4.

¹⁹ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Васюти І. К. Арк. 34.

Франківській області²⁰. І. Васюта увійшов до складу редколегії тому, став автором концептуальної великої за обсягом статті (понад 1 др. арк.) з історії м. Івано-Франківськ. Перу І. Васюти належать також пізнавальні статті про селища Отинія та П'ядики в цьому ж виданні. Авторами статей про населені пункти Івано-Франківської області були викладачі кафедри історії СРСР і УРСР (у співавторстві): І. Червінкін-Корольов (про селища Верховину і Заболотів), В. Духніч (про м. Тисмениця і м. Косів), В. Мельник (про селище Нижнів) та ін. Статті до цього видання готували і майбутні викладачі кафедри Лариса Миронівна Правдива, яка була в складі редколегії тому (про м. Тлумач, у співавторстві) і Михайло Наумович Рехтман (про м. Надвірна, у співавторстві з Петром Степановичем Федорчаком).

По суті, унікальне на території СРСР багатотомне видання *«Історія міст і сіл Української РСР»* започаткувало новий напрям в українській історіографії, дало поштовх розвитку краєзнавчого руху, розповсюдженню знань про рідний край, його історію, традиції, культуру. Підготовлене в дусі тодішньої ідеології, видання замовчувало або спотворювало цілі сторінки української історії, пов'язані з розвитком національного руху, що трактувався як «український буржуазний націоналізм», натомість широко висвітлювалися питання класової боротьби, зародження і розвитку комуністичного руху, російсько-української єдності і т. п. Однак важливою була власне постановка авторами видання проблеми краєзнавства як невід'ємної складової вітчизняної історії, що підвищувало інтерес до історичних знань, вивчення минулого рідного краю. І. Васюта доклався також, як керівник авторського колективу, до видання краєзнавчої книги *«Назустріч мрії: нариси історії Прикарпаття»*, що вийшла друком в м. Ужгород 1978 р. Він мав публікації в *«Радянській енциклопедії історії України»*, де, зокрема, 1970 р. надрукував статтю про м. Івано-Франківськ. Загалом І. Васюта був автором 16 монографій, близько 200 наукових, науково-популярних і методичних праць.

З 2016 р., коли в Прикарпатському університеті, згідно з українським законодавством про підготовку фахівців вищої освіти, були започатковані освітні програми нового зразка, кафедра історії України відповідає за спеціальність 014.03 *«Середня освіта (Історія)»*. Це стало причиною зміни назви кафедри 2018 р., яку, зважаючи на підвищення уваги до методичної складової в освітньому процесі, було перейменовано на кафедру історії України і методики викладання історії. Однак варто пам'ятати, що значну увагу методичним аспектам підготовки фахівців для роботи в шкільній і позашкільній освіті приділяли викладачі колишнього педінституту, тож у цьому питанні кафедра має глибокі витoki в діяльності попередників, зокрема кафедри історії СРСР і УРСР. За участю викладачів та особисто завідувача кафедри І. Васюти було підготовлено низку методичних праць: 1977 р. – навчально-методичні рекомендації вчителям історії шкіл Івано-Франківської області з проведення уроків *«Наш край в шкільному курсі історії СРСР»* (понад 3 друк. арк.), у 1978 р. – методичну розробку *«Пізнання і пошук: із досвіду організації науково-дослідницької роботи студентів в Івано-Франківському педінституті імені Василя Стефаника»* та ін.²¹ З ініціативи І. Васюти 1978 р. на історико-педагогічному факультеті було створено *«Кабінет методики викладання історії і суспільствознавства»*²².

Викладачі кафедри історії СРСР і УРСР брали активну участь у громадській роботі на Прикарпатті як лектори та члени правління обласної організації товариства *«Знання»*. Найбільш успішною була кар'єра багатолітнього завідувача кафедри І. Васюти, якого 1973 р. було призначено проректором з наукової роботи, а в березні 1980 р. – ректором педінституту, але, за станом здоров'я, у вересні 1982 р. він звільнився з керівної посади, зосередившись на посаді завідувача кафедри історії СРСР і УРСР. Із серпня 1984 р. до січня 1986 р. І. Васюта офіційно пра-

²⁰ Історія міст і сіл Української РСР. Івано-Франківська область / голова головної редколегії П. Тронько, голова редколегії тому О. Чернов. Київ : Інститут історії АН УРСР, 1971. 640 с.

²¹ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Васюти І. К. Арк. 63; Єгрешій О. Васюта Іван Кирилович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ : Видавець Третяк І. Я., 2010. С. 122–123.

²² Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 1295 (Звіт про роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1977–1978 н. р.). Арк. 12.

цював на посаді професора кафедри історії СРСР і УРСР. У лютому 1986 р. він повернувся до Львівського державного університету ім. І. Франка, де обійняв посаду професора кафедри історії СРСР. Протягом 1992–1997 рр. працював професором кафедри слов'янських країн цього університету²³. Помер 25 грудня 2013 р.

Упродовж понад 20-ти років працював на кафедрі історії СРСР і УРСР уродженець м. Жмеринка Вінницької області, випускник Московського державного університету ім. М. Ломоносова (1942 р.) та аспірантури при Ленінградському філіалі Інституту історії АН СРСР (1953 р.) Іван Іванович Червінкін-Корольов. До м. Івано-Франківська він перейшов у січні 1955 р. з Ізмаїльського педагогічного інституту, де був з вересня 1953 р. до грудня 1954 р. спершу на посаді старшого викладача кафедри історії, а згодом – заступника директора цього навчального закладу. У вересні 1954 р. у Ленінградському державному університеті ім. А. Жданова І. Червінкін-Корольов захистив кандидатську дисертацію на тему «*Розгром іноземних інтервентів і білогвардійців під Петроградом в 1919 р.*». Наукові дослідження Івана Івановича охоплювали проблеми історії громадянської війни та іноземної інтервенції після повалення російського царизму в 1917 р., європейської дипломатії, Першої світової війни та ін. Він є автором близько 30-ти наукових публікацій з історії України початку XX ст., методики навчання історії, зокрема в авторитетному в наукових колах «*Українському історичному журналі*»²⁴. Наскільки відомо, він працював над докторською дисертацією на тему «*Боротьба класів і партій на Україні навколо питань війни і миру 1914–1918 рр.*», яку так і не завершив.

Працюючи на кафедрі, І. Червінкін-Корольов викладав нормативний курс з історії СРСР XIX – початку XX ст., низку спеціальних курсів. Він зробив успішну адміністративно-управлінську кар'єру в ІФДПІ: з 1958 до 1963 рр. був завідувачем кафедри історії Станіславського державного педагогічного інституту, з 1964 р. – деканом загальнонаукового факультету, впродовж 1968–1976 рр. обіймав посаду декана історико-педагогічного факультету. Після реорганізації кафедри історії СРСР і УРСР І. Червінкін-Корольов від серпня 1990 р. до червня 1991 р. працював на кафедрі загальної історії, яку очолював майбутній багатолітній декан Микола Васильович Кугутяк. Як засвідчують першоджерела, Іван Іванович у 1990 р. мав бажання перейти працювати на новостворену кафедру історії України, яку з червня 1990 р. очолив професор Володимир Васильович Грабовецький. Збереглася навіть відповідна резолюція В. Грабовецького від 14 липня 1990 р.: «Кафедра історії України має змогу задовільнити прохання доц. Червінкіна-Корольова І. І., виділивши йому 0.25 ст. доцента на 1990/91 навчальний рік». Однак цей перехід на кафедру історії України не відбувся, після закінчення контракту 1991 р. І. Червінкін пішов на заслужений відпочинок²⁵. Помер 17 листопада 2016 р. на 98-му році життя, похований на міському кладовищі в с. Чукалівка.

Довгих 22 роки на кафедрі історії СРСР і УРСР працював корінний киянин, випускник історичного факультету Київського педагогічного інституту ім. О. Горького (1944 р.) та аспірантури при кафедрі історії СРСР Київського державного університету ім. Т. Шевченка (1947 р.), учасник німецько-радянської війни Василь Опанасович Духніч. У 1947 р. він захистив кандидатську дисертацію на тему «*Селянський рух в Московській державі в 1606–1610 рр.*». Корот-

²³ Васюта Іван Кирилович / В. М. Даниленко. *Енциклопедія Сучасної України* / редкол. І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. URL: <https://esu.com.ua/article-32457>.

²⁴ Червінкін-Корольов І. Вивчення соціально-економічного розвитку Росії на рубежі XIX–XX ст. в шкільному курсі історії СРСР, Української РСР. *Український історичний журнал*. Київ, 1971. № 9. С. 96–102; його ж. Антивоєнні виступи демократичного студентства (серпень 1914 – лютий 1917 рр.). *Український історичний журнал*. 1975. № 8. С. 62–70; його ж. До питання про роль Паризької конференції в окупації Східної Галичини буржуазною Польщею в 1919 р. *Український історичний журнал*. 1968. № 11. С. 109–113; його ж. Про змову німецького імперіалізму з Центральною радою у Брест-Литовському в 1918 р. *Український історичний журнал*. 1983. № 3. С. 17–28 та ін.

²⁵ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Червінкіна-Корольова І. І. Арк. 56; Мойсеєнко В. Червінкін-Корольов Іван Іванович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 266, 267.

кий проміжок часу – з листопада 1947 р. до лютого 1948 р. – В. Духніч працював асистентом кафедри історії СРСР Київського державного університету ім. Т. Шевченка, а з лютого 1948 р. до вересня 1949 р. – завідувачем кафедри історії СРСР Сумського державного педагогічного інституту. Упродовж 1949–1955 рр. В. Духніч – старший викладач, завідувач кафедри історії СРСР Кіровоградського державного педагогічного інституту. На роботу в Станіславський педінститут він прийшов у січні 1955 р. разом з І. Червінкіним-Корольовим, причому відразу очолив кафедру історії, став деканом історико-філологічного факультету (до вересня 1957 р.), пізніше був доцентом кафедри історії, з 1968 р. – кафедри історії СРСР і УРСР.

В. Духніч викладав для студентів-істориків нормативний курс з історії СРСР епохи феодалізму, спеціальні курси. Сферою його наукових інтересів було соціально-економічне становище українських земель у XIX ст. та суспільно-політичні рухи, військові поселення в Російській імперії. Василь Опанасович займався громадською діяльністю, упродовж тривалого часу був головою профспілкового бюро історичного факультету, обирався очільником профкому викладачів і працівників ІФДПІ. Щороку протягом 1970–1980-х рр. у вересні на допомогу першокурсникам він читав спеціальну лекцію *«Як працювати з історичною літературою і документами»*²⁶. За сприяння В. Духніча як голови профкому, викладачі кафедри нерідко організовували пізнавальні екскурсії для студентів у різні міста не лише Української РСР, але й Радянського Союзу: до Києва, Львова, Кам'янця-Подільського, Ленінграда (нині – Санкт-Петербург) тощо²⁷. Після розформування кафедри історії СРСР і УРСР 1990 р. В. Духніч останній рік своєї кар'єри в інституті відпрацював на кафедрі історії (загальної історії) і вийшов на наукову пенсію в липні 1991 р.²⁸. Помер 13 лютого 1997 р., похований на міському кладовищі в с. Чукалівка.

Після реструктуризації кафедр на історико-педагогічному факультеті 1968 р. на кафедру історії СРСР і УРСР було запрошено вихідця з с. Перечин на Закарпатті, випускника Ужгородського університету 1954 р. Василя Михайловича Мельника. До приходу в педінститут він якийсь час учителював. Спочатку викладав на кафедрі історії ІФДПІ з листопада 1963 р. на посаді старшого викладача, згодом – доцента. У вересні 1963 р. в Інституті історії Академії наук УРСР В. Мельник захистив кандидатську дисертацію на тему *«Селянський рух на Закарпатті в другій половині XVII – на початку XVIII ст.»*. У листопаді 1968 р. отримав атестат доцента кафедри історії СРСР і УРСР, куди перейшов працювати після реорганізації кафедр на факультеті. Він викладав нормативні курси *«Історія УРСР»*, *«Історичне краєзнавство»*, низку спецкурсів, а також керував студентським науковим гуртком з історії СРСР і УРСР, що функціонував на кафедрі. Так, у 1970 р. було проведено дев'ять засідань цього гуртка, а серед його учасників були майбутні викладачі ІФДПІ ім. В. Стефаника В. І. Червінкіна-Корольова (Мойсеєнко) і В. А. Старостін²⁹.

В. Мельника як дослідника цікавила передусім нова історія: соціальні рухи на Закарпатті другої половини XVII – початку XVIII ст., український фольклор, етнічна історія слов'ян, історія Хмельниччини та ін. Найбільш відома його монографія – *«Історія Закарпаття в усних народних переказах та історичних піснях»* (Львів, 1970 р.), написана на багатому фольклорному матеріалі із залученням широкого документального масиву першоджерел, що вийшла друком у видавництві Львівського університету. Працюючи на кафедрі історії СРСР і УРСР, В. Мельник неодноразово брав участь у конференціях славістів України, друкувався в періодич-

²⁶ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В.С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 1044 (Звіт про роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1975–1976 рр.). Арк. 4.

²⁷ Там само. Спр. 1180 (Звіт про роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1976–1977 рр.). Арк. 7.

²⁸ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Духніча В. О. Арк. 55 зв.; Марущенко О. Духніч Василь Опанасович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 153, 154.

²⁹ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 651 (Звіт про наукову роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1970–1971 рр.). Арк. 1, 5.

них виданнях Прикарпаття і Закарпаття. Після звільнення за сімейними обставинами з ІФДП ім. В. Стефаника в січні 1973 р.³⁰, В. Мельник працював на різних посадах у педагогічних інститутах – Могильова (нині – Республіка Білорусь, був завідувачем кафедри загальної історії в 1973–1976 рр.), Чернігова (протягом 1976–1984 рр. – доцент, згодом професор місцевого педінституту), Луцька (в 1984–1987 рр. – проректор з наукової роботи Луцького педінституту), Тобольська (нині – Російська Федерація, упродовж 1988–1992 рр. – професор кафедри загальної історії Тобольського педінституту).

У жовтні 1976 р. в Інституті етнографії АН СРСР (м. Москва) В. Мельник захистив докторську дисертацію на тему *«Український фольклор періоду феодалізму як історичне джерело»*. Очевидно, основну підготовчу роботу для збору першоджерел і написання своєї докторської дисертації В. Мельник провів як викладач Івано-Франківського педінституту, але як професор, дипломований фахівець з етнографії України, яких було не так багато в радянські часи, працював уже за межами нашого вишу³¹. Він досліджував соціальні рухи на Закарпатті в другій половині XVII – на початку XVIII ст., український фольклор періоду феодалізму, етнічну історію слов'ян. Помер 29 листопада 1992 р. в м. Київ.

Серед викладачів у першому складі кафедри історії СРСР і УРСР був корінний хмельничанин Анатолій Васильович Крюков, вихованець історико-філологічного факультету Кам'янець-Подільського педагогічного інституту. Він був прийнятий на посаду асистента кафедри історії ІФДП в 1966 р., а через два роки перейшов працювати на кафедру історії СРСР і УРСР. Щоправда, протягом 1969–1975 рр. він не був штатним працівником кафедри, працював за сумісництвом, перебуваючи на партійно-державній роботі. Після захисту в 1978 р. кандидатської дисертації на тему *«Ізмаїл Іванович Срезневський як історик»* А. Крюков повернувся на кафедру історії СРСР і УРСР як штатний працівник, але знову не надовго, бо далі успішно поєднував викладацьку роботу з адміністративною. Із вересня 1979 р. був заступником декана історико-педагогічного факультету ІФДП, а з грудня 1979 р. до листопада 1980 р. виконував обов'язки декана, пізніше його обрали на дуже впливову в той час посаду голови парткому педінституту (1980–1988 рр.). Упродовж 1988–1993 рр. – проректор заочного відділення педінституту, до його перетворення в Прикарпатський університет³².

Працюючи на кафедрі історії СРСР і УРСР за сумісництвом до 1990 р., А. Крюков викладав для студентів-істориків на першому курсі нормативний курс з історії СРСР давньоруського періоду, спеціальні курси. Після реструктуризації кафедр на історичному факультеті він працював доцентом кафедр загальної історії в 1990–1991 рр., всесвітньої історії в 1991–1993 рр. та новоствореної кафедри історії слов'ян (1993–2000 рр.) Прикарпатського університету ім. В. Стефаника³³. Помер 31 липня 2015 р., похований на міському кладовищі в с. Чукалівка.

Від часу створення кафедри історії СРСР і УРСР в 1968 р. до виходу на пенсію в 1984 р. на кафедрі працював виходець із Київщини (народився в с. Жовтнєве Поліського району) випускник історичного факультету Київського державного університету ім. Т. Шевченка Олександр Мусійович Трікіш. Учасник німецько-радянської війни, підполковник запасу, він працював у Станіславський державний педагогічний інститут наприкінці 1962 р. старшим викладачем загальноінститутського факультету (викладав курс *«Громадянська оборона»*). У листопаді 1965 р. був переведений на посаду старшого викладача кафедри історії ІФДП, з 1968 р. працював на кафедрі історії СРСР і УРСР, де не маючи наукового ступеня, проводив

³⁰ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа. Мельника В. М. Арк. 27.

³¹ Мельник Василь Михайлович. *Енциклопедія Сучасної України* / редкол. І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2005. URL: <https://esu.com.ua/article-66270>.

³² Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Крюкова А. В. Арк. 51.

³³ Дебенко В. Крюков Анатолій Васильович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 191.

семінарські заняття з історії СРСР радянського періоду³⁴. О. Трікіш був автором методичного посібника *«Проблеми теорії і методики військово-патріотичного виховання молоді в радянській школі»*, за яким навчалися студенти та учні старших класів міських шкіл Івано-Франківська³⁵. Помер 13 жовтня 1987 р., похований на міському кладовищі в с. Чукалівка.

Серед перших членів кафедри історії СРСР і УРСР була Валентина Миколаївна Гордієнко, уродженка Кіровоградщини, випускниця історичного факультету Одеського державного університету. Із січня 1955 р. проживала в м. Станіславі (нині – Івано-Франківськ): спершу була викладачем гуманітарних дисциплін місцевого музичного училища, а із серпня 1955 р. – асистентом, з вересня 1956 р. – старшим викладачем кафедри історії педінституту. Читаючи для студентів нормативний курс *«Методика викладання історії та суспільствознавства»*, тісно співпрацювала із загальноосвітніми школами міста, зокрема вела *«Семінар передового досвіду вчителів історії»*, організовуючи зустрічі з кращими педагогами. В. Гордієнко була авторкою методичних статей педагогічного спрямування в руслі тодішньої ідеології: *«Виховання почуття дружби на уроках історії СРСР при вивченні історичного матеріалу в 4 класі по темі Велика вітчизняна війна»*, *«Вивчення суспільно-історичного матеріалу в 10 класі при читанні теми «Перше травня – міжнародне Свято трудящих» та ін.»*³⁶. Померла 23 січня 2008 р. в Івано-Франківську, похована на міському цвинтарі в с. Чукалівка поруч із чоловіком, багатолітнім викладачем кафедри В. О. Духнічем.

Короткий проміжок часу в 1969–1970 рр. на кафедрі історії СРСР і УРСР працював виходець із с. Малий Гвіздець на Городенківщині Василь Миколайович Холевчук³⁷. У січні 1971 р. він перейшов працювати на історичний факультет Чернівецького університету (нині – Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича), де впродовж більш як чверті століття пройшов трудовий шлях від старшого викладача до професора, завідувача кафедри народів Східної Європи. В. Холевчук активно друкувався в наукових журналах та періодиці з проблематики історії української культури, був керівником дисертаційних досліджень. У грудні 1984 р. у Києві він успішно захистив докторську дисертацію на тему: *«Розвиток культури в УРСР в умовах розвинутого соціалізму на матеріалах західних областей України»*³⁸.

Із часом професорсько-викладацький склад кафедри історії СРСР і УРСР розширювався, приходили на роботу нові викладачі. Так, упродовж майже двадцяти років (із вересня 1971 р. до червня 1990 р.) на кафедрі історії СРСР і УРСР працював уродженець Вінниччини Михайло Наумович Рехтман. Його *alma mater* – Чернівецький державний університет ім. Ю. Федьковича, який він закінчив з відзнакою в червні 1950 р. Педагогічний шлях М. Рехтмана був тісно пов'язаний з м. Надвірна, де він після закінчення університету займав освітні посади різного рангу в місцевих школах. Із вересня 1967 р. до січня 1971 рр. був викладачем історії і суспільствознавства надвірнянського Автотранспортного технікуму. Упродовж 1968–1970 рр. екстерном навчався в аспірантурі при Московському державному педагогічному інституті, де у квітні 1971 р. захистив кандидатську дисертацію на тему *«Західноукраїнська комуністична і прогресивна періодика в боротьбі за возз'єднання Західної України з Радянською Україною (1934–1939 рр.)»*.

³⁴ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Трікіша О. М. Арк. 22 зв.

³⁵ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 651 (Звіт про наукову роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1970–1971 н. р.). Арк. 1.

³⁶ Там само. Спр. 554 (Звіт про роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1968–1969 рр.). Арк. 11; Там само. Спр. 651 (Звіт про наукову роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1970–1971 н. р.). Арк. 1.

³⁷ Там само. Спр. 651 (Звіт про наукову роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1970–1971 н. р.). Арк. 3; Кожолянко Г. Холевчук Василь Миколайович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ : видавець Третяк І. Я., 2010. С. 316, 317.

³⁸ Кожолянко Г. Холевчук Василь Миколайович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ : видавець Третяк І. Я., 2010. С. 317.

Свою науково-педагогічну кар'єру в Івано-Франківському державному педагогічному інституті М. Рехтман розпочав у січні 1971 р. викладачем підготовчих курсів. У вересні 1971 р. був переведений на посаду старшого викладача кафедри історії СРСР і УРСР, пізніше – доцента. Вчене звання доцента кафедри йому присвоєно в червні 1976 р. М. Рехтман читав методику викладання історії в школі, історію СРСР радянського періоду, спецкурс «Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках історії»³⁹. Сфера його наукових інтересів охоплювала питання соціально-економічної історії України, історичного краєзнавства та ін. Він був у складі авторського колективу наукового-популярного краєзнавчого видання «Назустріч мрії: нариси історії Прикарпаття», що вийшли друком в Ужгороді 1978 р. у видавництві «Карпати». М. Рехтман активно займався науково-просвітницькою діяльністю: мав публікації в місцевій періодиці, був активістом всесоюзного товариства «Знання», що об'єднувало сотні громадських лекторів по всій Україні. У 1957–1963 рр. був головою правління Надвірнянського районного відділення товариства, а після переїзду до м. Івано-Франківськ працював у міському осередку «Знання»⁴⁰.

Із березня 1980 р. по вересень 1982 р., коли професор І. Васюта займав посаду ректора ІФДП ім. В. Стефаника, М. Рехтман був виконувачем обов'язків завідувача кафедри історії СРСР і УРСР. Тривалий час він виконував функції парторга кафедри, що в радянські часи були обов'язковими в структурних підрозділах педінституту і свідчили про ідеологізацію навчально-виховного процесу в комуністичному дусі⁴¹. Після реорганізації кафедри історії СРСР і УРСР, що була розділена на дві кафедри в 1990 р., М. Рехтман став доцентом кафедр історії, загальної історії (1990–1991 рр.), всесвітньої історії (1991–1992 рр.), нової і новітньої історії (1992–1996 рр.) педінституту (університету). У липні 1996 р. вийшов на пенсію⁴². Помер 2 серпня 2005 р., похований на міському кладовищі в с. Чукалівка.

На кафедрі СРСР і УРСР шістнадцять років (із вересня 1974 р. по червень 1990 р.) працювала уродженка м. Новозибков Брянської області (в родині військовослужбовця), випускниця історичного факультету ІФДП 1965 р. Лариса Миронівна Правдива. У 1954–1960 рр. вона навчалася на факультеті архівознавства Московського державного історико-архівного інституту, де здобула спеціальність «історика-архівіста». У травні 1974 р. у м. Москві захистила кандидатську дисертацію на тему «Джерела з історії промисловості Прикарпаття» (1919–1959 рр.), здобула науковий ступінь кандидата історичних наук. У квітні 1980 р. Л. Правдивій було присвоєно вчене звання доцента кафедри історії СРСР і УРСР. На історичному факультеті вона викладала нормативні курси історіографія історії СРСР та УРСР, джерелознавство історії СРСР, історичне краєзнавство, вступ до спеціальності та ін., керувала архівною і музейною практикою студентів тощо.

Основними напрямками наукової роботи Л. Правдивої були соціально-економічна історія Прикарпаття, джерелознавство, археографія. Вона була упорядником збірників документів і матеріалів з історії Прикарпаття, друкувалася в журналах «Архіви України», «Початкова школа», «Науковий бюлетень АН УРСР» та ін.⁴³. Після реорганізації кафедри історії СРСР і УРСР Л. Правдива з вересня 1990 р. до червня 1994 р. працювала на кафедрі загальної історії, що наприкінці 1991 р. отримала назву всесвітньої історії. Упродовж вересня 1994 р. – червня 1995 р.

³⁹ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 1181 (Звіт про роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1976–1977 н. р.). Арк. 5.

⁴⁰ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Рехтмана М. Н. Арк. 35 зв.

⁴¹ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 826 (Звіт про роботу кафедри історії СРСР і УРСР на перше і друге півріччя 1973–1974 н. р.). Арк. 1.

⁴² Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Рехтмана М. Н. Арк. 51 зв.; Єгрешій О. І. Рехтман Михайло Наумович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кутутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 240, 241.

⁴³ Калуш – місто хіміків. Документи і матеріали. Ужгород : Карпати, 1970. 176 с.; Радянське Прикарпаття: Довідник-путівник. Ужгород : Карпати, 1980. 256 с. та ін.

на 0,25 ставки працювала на кафедрі історії слов'ян, а в липні 1995 р. вийшла на пенсію. Померла 9 грудня 2021 р. на 86-му році життя. Похована на міському кладовищі в с. Чукалівка⁴⁴.

У 1976–1977 навчальному році на кафедрі історії СРСР і УРСР почав працювати досвідчений педагог Микола Феофанович Кучернюк. Із вересня 1953 р. до червня 1976 р. він обіймав різні посади в закладах освіти на Тернопільщині, був директором Кременецької середньої школи робітничої молоді та середньої школи № 4, очолював заочну середню школу в цьому місті. У червні 1975 р. на засіданні вченої ради Дніпропетровського державного університету М. Кучернюк захистив кандидатську дисертацію на тему «*Джерела про російсько-українські політичні зв'язки у роки визвольної війни українського народу 1648–1654 рр.*». Проблематика українсько-російських відносин середини XVII ст. стала ключовою в його науковій роботі, зокрема знайшла відображення в монографії, опублікованій у львівському видавництві «Вища школа» у 1980 р.⁴⁵ У серпні 1977 р. М. Кучернюка було переведено на посаду доцента кафедри історії СРСР і УРСР, а в січні 1983 р. йому присвоєно вчене звання доцента. Він викладав «Історію Української РСР» періоду капіталізму другої половини XIX – початку XX ст., методику викладання суспільствознавства та ін. М. Кучернюк займався громадською діяльністю, був керівником первинної організації товариства «Знання» в Івано-Франківську⁴⁶.

М. Кучернюк разом з іншими викладачам кафедри (І. Васютою, В. Грабовецьким, М. Рехтманом і В. Сілецьким) у 1976–1977 н. р. підготував до друку методичні рекомендації для вчителів міста й області «*Наш край в шкільному курсі з історії СРСР*»⁴⁷. Наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. він працював за сумісництвом на кафедрі історії СРСР і УРСР, кафедрі загальної історії, всесвітньої історії, впродовж 1992–1993 рр. – на кафедрі історії України. Помер 9 грудня 1994 р., похований на міському кладовищі міста Івано-Франківська в селі Чукалівка⁴⁸. М. Кучернюк був одним з викладачів на кафедрі історії СРСР і УРСР, які в радянські часи безпосередньо займалися вивченням історії України, зокрема періоду Хмельниччини, їхня наукова спадщина не втратила свого значення до сьогодні.

Новий імпульс у своєму розвитку кафедра історії СРСР і УРСР отримала після переведення до її складу досвідчених професорів з м. Львова Володимира Васильовича Грабовецького в 1975 р. та Олександра Юхимовича Карпенка в 1977 р. Вони були запрошені тодішнім ректором О. А. Устенком для зміцнення кадрового потенціалу історичного факультету. Обидва науковці займалися вивченням історії нашого краю, мали авторитет у науковому світі, але в умовах поглиблення ідеологічного тиску на історичну науку після хрущовської «відлиги» не мали можливості для реалізації свого дослідницького і викладацького потенціалу у Львові, де офіційний контроль за діяльністю гуманітарної інтелігенції був більш сильний, ніж на провінції. Тож В. Грабовецький та О. Карпенко вирішили продовжити свою кар'єру в м. Івано-Франківськ, до кінця життя працювали в місцевому педінституті, на кафедрі історії СРСР і УРСР, а після її реорганізації в 1990 р. – на кафедрі історії України.

В. Грабовецький, уродженець с. Печеніжина біля м. Коломиї, працював на кафедрі історії СРСР і УРСР з початку 1975–1976 навчального року. Будучи учнем І. Крип'якевича, під керівництвом якого він захистив кандидатську дисертацію на тему «*Селянський рух на Прикарпатті в другій половині XVII ст.*» (1958 р.), В. Грабовецький після закінчення історичного факультету Львівського університету в 1953–1975 рр. працював в Інституті суспільних наук

⁴⁴ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Правдивої Л. М. Арк. 60; Марущенко О. В. Правдива Лариса Миронівна. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 233–234.

⁴⁵ Кучернюк М. *Джерела про російсько-українські політичні зв'язки у роки визвольної війни українського народу*. Львів, 1980. 178 с.

⁴⁶ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Кучернюка М. Ф. Арк. 23.

⁴⁷ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 1180 (Звіт про навчально-виховну роботу кафедри історії СРСР і УРСР за 1976–1977 н. р.). Арк. 4.

⁴⁸ Бурдулянюк В. М. Кучернюк Микола Феофанович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 198, 199.

(нині – Інститут українознавства), що в незалежній Україні має ім'я І. Крип'якевича, представника історичної школи М. Грушевського. Був на посаді старшого наукового співробітника відділу історії України, займався вивченням різних сторін середньовічної і нової історії України, історичного краєзнавства. Автор докторської дисертації на тему «*Антифеодальна боротьба карпатського опришківства XVI–XIX ст.*» (1968 р.), численних монографій і статей з історії України, рідного Прикарпаття, В. Грабовецький у львівський період своєї діяльності здобув заслужений науковий авторитет, тож його переїзд на запрошення тодішнього ректора ІФДП до Івано-Франківська, як і невдовзі його багатолітнього колеги зі Львова О. Карпенка, без сумніву, посилили позиції кафедри, ІФДП.

Працюючи в педінституті упродовж 40 років, професор В. Грабовецький зробив вагомий внесок у підготовку молодого покоління істориків, педагогів. У радянські часи він викладав «*Історію Української РСР*» періоду середньовіччя і нового часу (до XIX ст.), керував студентським гуртком з вивчення маловідомих сторінок історичного минулого України, рідного краю⁴⁹. Після заснування кафедри історії України став першим завідувачем у 1990–2007 рр., керував науковим семінаром, читав низку спецкурсів для студентів-істориків. Основною тематикою його творів стало дослідження опришківського руху в Карпатах, історичної Довбушіани, краєзнавчі розвідки з історії запорозького козацтва, населених пунктів, спеціальних історичних дисциплін, біографістики та багато ін. Нині складно собі уявити історію Прикарпаття без таких книг В. Грабовецького, як «*Гуцульщина XIII–XIX століть. Історичний нарис*», шеститомного видання «*Нариси історії Прикарпаття*», тритомної «*Ілюстрованої історії Прикарпаття*» та ін. Усього він написав понад 1,2 тис. наукових і науково-популярних праць (серед них брошури, статті, рецензії та ін.), зокрема близько 60 монографій.

Помітною сторінкою наукової біографії В. Грабовецького стала краєзнавчо-пошукова і музеєзнавча діяльність. Упродовж майже 60 років він збирав матеріали, що стосуються руху карпатських опришків. Відтак з його ініціативи 1995 р. в обласному центрі було відкрито Івано-Франківський історико-меморіальний музей Олекси Довбуша. В. Грабовецький, поряд із науковою, активно займався громадською діяльністю, що за умов радянського тоталітаризму сприяла утвердженню національної свідомості: виступав у періодичній пресі, на радіо й телебаченні з публікаціями і сюжетами на різні теми з історії України, рідного краю, працював у складі Наукової ради в секції суспільних наук АН УРСР, був членом президії Івано-Франківської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток історії та культури тощо⁵⁰. Проголошення державної незалежності України дало імпульс для активізації науково-педагогічної та громадської діяльності В. Грабовецького, який працював на новоствореній кафедрі історії України 25 років. За іронією долі він подавав документи для продовження своєї роботи в Прикарпатському університеті, що став для нього рідним, на посаді професора за кілька тижнів до смерті, мав творчі плани. Помер 4 грудня 2015 р., похований на цвинтарі «*Дем'янів лаз*» у м. Івано-Франківськ.

У свою чергу, О. Карпенко перейшов на кафедру історії СРСР і УРСР 1977 р., працював 35 років у ІФДП, Прикарпатському університеті. Переїзд відомого вченого зі Львова, уродженця Чернігівщини в 1921 р., учасника німецько-радянської війни, був пов'язаний з ідеологічними переслідуваннями, яких він зазнав, працюючи у Львівському державному університеті ім. І. Франка (з 1960 р.), раніше – в Інституті суспільних наук АН УРСР (нині – Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України). На основі монографії «*Імперіалістична інтервенція на Україні у 1918–1920 рр.*» О. Карпенко 1966 р. захистив докторську дисертацію, присвячену висвітленню питання військового втручання європейських країн в українські справи. Робота, хоч і ґрунтувалася на принципах марксистсько-ленінської методології, була написана з використанням широкого кола архівних першоджерел і дозволяла вдумливого читачеві побачити Україну як самодостатню державну одиницю (нехай і радянську). Проти О. Карпенка, наполегливого і непоступливого у своїй аргументації, була розгорнута кампанія з боку частини

⁴⁹ Історик України – Володимир Грабовецький. Біобібліографічний покажчик наукових праць академіка Володимира Грабовецького. До 85-річчя уродин / упорядник Ю. Срайчук. Івано-Франківськ, 2013. С. 22, 23.

⁵⁰ Там само. С. 24, 25.

консервативно налаштованого викладацького складу факультету, наприкінці 1970 р. він був звільнений з роботи⁵¹.

Звинувачення О. Карпенка в українському «буржуазному націоналізмі» були явно надуманими, націоналістичних поглядів він ніколи не сповідував. Однак це позначилося на подальшій життєвій долі Олександра Юхимовича, для якого продуктивна наукова діяльність у Львові стала проблематичною. Сім років він працював старшим науковим співробітником Львівського державного музею етнографії та художнього промислу АН УРСР, а з осені 1977 р., відгукнувшись на запрошення тодішнього ректора ІФДП, став за сумісництвом викладачем кафедри історії СРСР і УРСР⁵². Через рік повністю перейшов на посаду професора в місцевий педінститут, упродовж 1986–1990 рр. був завідувачем цієї кафедри. Викладав студентам курс з «Історії Української РСР» періоду соціалістичного будівництва (з 1917 р.), після приходу до влади більшовиків в Україні, спецкурси «Великий Жовтень і сучасність», «Революційні суспільно-політичні процеси на західноукраїнських землях» та ін.⁵³. Після заснування кафедри історії України О. Карпенко з вересня 1990 р. працював на посаді професора кафедри (до липня 2001 р.).

У 1995–2006 рр. О. Карпенко очолював Відділ регіональних проблем Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України та Прикарпатського університету ім. В. Стефаника (з 2004 р. – Науковий центр дослідження українського національно-визвольного руху Інституту історії і політології Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника та Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України). У 2007–2013 рр. працював головним науковим співробітником центру. Він зробив значний внесок у вивчення вітчизняної історії ХХ ст., зокрема Української революції, зунрознавства як напряму досліджень Західно-Української Народної Республіки (далі – ЗУНР). Досліджуючи історію ЗУНР на новій методологічній основі, за сприяння О. Карпенка факультет і в цілому Прикарпатський університет стали одним із центрів академічного зунрознавства в Україні. За його редакцією упродовж 2001–2013 рр. опубліковано багатотомний збірник документів і матеріалів з історії ЗУНР (у п'яти томах, восьми книгах), колективну монографію «Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Історія» (Івано-Франківськ, 2001) та ін. Помер 14 квітня 2013 р., похований на міському кладовищі Івано-Франківська в с. Чукалівка.

Із вересня 1984 р. на кафедрі історії СРСР і УРСР працював колишній студент-історик ІФДП, виходець із с. Назавизів на Надвірнянщині Микола Васильович Кугутяк. Його прихід на кафедру співпав у часі з глибокими змінами, що охопили країну в період горбачовської «перебудови», демократизації різних сторін суспільного життя в СРСР та потребували на посади викладачів, керівників структурних підрозділів нових людей, здатних критично мислити, аналізувати історичні процеси в минулому та сучасності. У 1985 р. в Одеському державному університеті він захистив кандидатську дисертацію на тему «Становище та революційно-визвольна боротьба сільськогосподарських робітників Західної України в 1929–1939 рр.», підготовлену під керівництвом львівського історика Юрія Юрійовича Сливки з Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича, де був аспірантом. Упродовж 1986–1988 рр. він перебував на посаді старшого викладача, з 1988 р. – доцента кафедри історії СРСР і УРСР. М. Кугутяк викладав історію СРСР радянського періоду (після 1917 р.). У 1990 р. йому було присвоєно вчене звання доцента кафедри історії СРСР і УРСР⁵⁴.

Як викладач кафедри М. Кугутяк зайнявся активною громадською діяльністю в національно-просвітницькому руслі. Наприкінці 1980-х рр. на історичному факультеті він ініціював та очолив неформальне студентське об'єднання «Альтернатива», на засіданнях якого проводи-

⁵¹ Кобута С. Партиїно-ідеологічний тиск на Олександра Карпенка у 1950-х – 1970-х рр. *Олександр Карпенко – історик Української революції: до 100-річчя від Дня народження*: колективна монографія / за ред. М. Кугутяка, І. Райківського, С. Кобути. Івано-Франківськ, 2022. С. 74–79.

⁵² Там само. С. 80, 81.

⁵³ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). оп. 1. Спр. 2730 (Витяги з протоколів засідань кафедри історії України). Арк. 1.

⁵⁴ Держархів Івано-Франківської обл. Ф. Р-1345 (Івано-Франківський державний педагогічний інститут імені В. С. Стефаника). Оп. 1. Спр. 2704 (Витяги з протоколів засідань кафедри історії). Арк. 5, 6.

лися цікаві дискусії про актуальні й малодосліджені питання історії України: масові сталінські репресії, Голодомор 1932–1933 рр., насильницька колективізація тощо. У ході реструктуризації кафедри історії СРСР і УРСР в 1990 р. М. Кугутяк увійшов до складу кафедри історії СРСР. Після ухвалення Декларації про державний суверенітет України в липні 1990 р. відбулися серйозні кадрові пертурбації: колишній очільник кафедри історії СРСР О. Карпенко на початку 1990–1991 навчального року поповнив склад новоствореної кафедри історії України, а кафедру історії (з кінця 1990 р. – загальної історії) 25 вересня очолив М. Кугутяк. З листопада 1991 р. вона отримала нову назву – всесвітньої історії, пізніше була перейменована на кафедру нової та новітньої історії. Працюючи на цих кафедрах, він активно досліджував історію України, нашого краю, а з часом почав викладати навчальний курс історії України ХХ ст., закріплений за кафедрою історії України. У листопаді 1993 р. М. Кугутяка обрано деканом історичного факультету (нині – факультет історії, політології і міжнародних відносин)⁵⁵.

Серед викладачів, які прийшли на кафедру в умовах демократизації суспільного життя в радянській Україні із середини 1980-х рр., була Олександра Петрівна Кулик (Сагайдак), донька відомого українського дипломата, першого завідувача кафедри міжнародних відносин Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (2007–2011 рр.) Петра Даниловича Сардачука. Випускниця педінституту 1982 р., вона працювала на кафедрі історії СРСР і УРСР на посаді асистента з вересня 1984 р., вела семінарські заняття з історії УРСР періоду соціалізму, історії СРСР та ін. У 1987–1989 рр. навчалася в очній аспірантурі при кафедрі історії УРСР Львівського державного (нині – національного) університету ім. І. Франка, після захисту дисертації в 1990 р. здобула науковий ступінь кандидата історичних наук. Із червня 1990 р. до серпня 1992 р. О. Кулик (Сагайдак) працювала на кафедрі історії України: спочатку як асистент, пізніше – доцент⁵⁶. Свою подальшу творчу і професійну діяльність вона пов'язала зі Львівським університетом, з початку 1992–1993 навчального року працювала доцентом на кафедрі нової та новітньої історії, з 1996 р. перейшла на кафедру міжнародних відносин і дипломатичної служби на факультеті міжнародних відносин⁵⁷.

Після захисту 1984 р. кандидатської дисертації на тему «Участь трудящих західних областей УРСР в боротьбі за розгром фашистської Німеччини на завершальному етапі Великої Вітчизняної війни 1944–1945 рр.» на кафедру історії СРСР і УРСР перейшов уродженець с. Луки Самбірського повіту на Львівщині, випускник історико-філологічного факультету педінституту Володимир Іванович Сілецький. Він працював в інституті з 1964 р.: лаборантом кафедри історії, згодом – кафедри загальної історії, упродовж 1971–1984 рр. – викладачем, старшим викладачем підготовчого відділення ІФДП. На кафедрі історії СРСР і УРСР – з вересня 1985 р. до червня 1990 р., проводив лекції та семінарські заняття з історії культури, історії СРСР, був відповідальним на факультеті за педагогічну практику студентів у школах. 1988 р. отримав вчене звання доцента. Після припинення існування кафедри історії СРСР і УРСР В. Сілецький працював на кафедрах історії, всесвітньої історії, в 1993–2007 рр. – доцентом кафедри історії слов'ян⁵⁸. Помер 16 січня 2022 р., похований на Івано-Франківському міському кладовищі в с. Чукалівка.

Серед молодого покоління викладачів, які працювали на кафедрі історії СРСР і УРСР в останні роки її існування, а в 1990 р. увійшли до складу новоствореної кафедри історії України, був Степан Дмитрович Сворака, уродженець м. Тисмениця. Будучи випускником факультету 1976 р., він працював на кафедрі історії СРСР і УРСР з вересня 1986 р.: спочатку на посаді

⁵⁵ Жерноклеєв О. С. Кугутяк Микола Васильович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 192.

⁵⁶ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Кулик О. П. Арк. 23 зв.

⁵⁷ Thesaurus: Факультет міжнародних відносин від А до Я. / за ред. М. З. Мальського, Ю. М. Мороза, І. І. Іжніна, І. В. Земана. Львів : Простір-М, 2022. С. 148. URL: <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/Thesaurus-Fakultet-mizhnarodnykh-vidnosyn-vid-A-do-YA.pdf>.

⁵⁸ Федорчак П. С. Сілецький Володимир Іванович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 249.

лаборанта, згодом – асистента, а після захисту в листопаді 1986 р. кандидатської дисертації – доцента цієї кафедри. Згідно з наказом тодішнього ректора педінституту в червні 1990 р., С. Сворак як виконуючий обов’язки доцента перейшов на щойно створену кафедру історії України, де працював до 1996 р. Після навчання в докторантурі Національного педагогічного університету (нині – Український державний університет) ім. М. Драгоманова в м. Києві та захисту докторської дисертації на тему *«Загальноосвітня школа в контексті суспільно-політичного життя України в 1944–1964 роках»* С. Сворак очолив новостворену кафедру політології (2000–2002 рр.), пізніше працював у Прикарпатській філії Національної академії внутрішніх справ України, Прикарпатському юридичному інституті, був міським головою м. Тисмениці, нині – професор кафедри теорії та історії держави і права Прикарпатського університету⁵⁹.

На посаді асистента кафедри історії СРСР і УРСР після закінчення навчання на історико-педагогічному факультеті педінституту 1982–1983 рр. та 1984–1987 рр. працював Олександр Володимирович Марущенко. Після захисту в березні 1990 р. кандидатської дисертації він повернувся на кафедру старшим викладачем, але з початку нового навчального року, після реорганізації кафедр факультету, продовжив свою викладацьку і наукову діяльність уже на кафедрі всесвітньої історії, був завідувачем кафедри історіографії і джерелознавства протягом 2006–2020 рр.⁶⁰ Працюючи на кафедрі історії СРСР і УРСР, О. Марущенко зайнявся вивченням історіографії історії України періоду Другої світової війни, що стала ключовою проблематикою його дослідницької діяльності.

Майже десять років (з листопада 1980 р. до червня 1990 р.) на кафедрі історії СРСР і УРСР працював уродженець с. Побережжя (нині – Івано-Франківського району Івано-Франківської області), випускник історико-педагогічного факультету асистент Василь Михайлович Калина. У ході поділу кафедри історії СРСР і УРСР на дві окремі В. Калина ввійшов до складу кафедри історії (загальної історії). З вересня 1990 р. до червня 1992 р. він працював на посаді асистента цієї кафедри, згодом – кафедри всесвітньої історії, а в липні 1992 р. був звільнений з роботи у зв’язку із закінченням терміну контракту. Автор низки статей на краєзнавчу тематику в періодиці обласного і місцевого рівнів (*«Комсомольський прапор»*, *«Прапор перемоги»*, *«Прикарпатська правда»*) та ін.⁶¹.

Рубіжним для діяльності колишнього історичного факультету став період кінця 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст., коли в умовах демократизації суспільного життя в Радянському Союзі, з проведенням горбачовської «перебудови», виникли передумови для проголошення політичної незалежності України. Обговорення та ухвалення Верховною Радою УРСР Декларації про державний суверенітет України в 1990 р. дало поштовх до збільшення аудиторних годин для викладання української історії, бо в радянські часи, як відомо, вона вивчалася студентами факультету в невеликій кількості, по суті, як додаток до історії СРСР, для ілюстрації радянської марксистсько-ленінської схеми на місцевому матеріалі. Як наслідок, у червні 1990 р., згідно з наказом тодішнього ректора, в педінституті виникла кафедра історії України внаслідок поділу кафедри історії СРСР і УРСР. Завідувачем кафедри історії України був призначений доктор історичних наук, професор В. Грабовецький, який керував колективом протягом 17 років, до березня 2007 р. Його наступником на посаді очільника кафедри став Ігор Ярославович Райківський, обраний вченою радою університету за рекомендацією колективу кафедри на альтернативній основі.

Кафедра історії України пройшла нелегкий шлях становлення і розвитку, основою для якого послужило зміцнення кадрового потенціалу. Поступово діяльність кафедри була поши-

⁵⁹ Дрогомирецька Л. Р. Сворак Степан Дмитрович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 310.

⁶⁰ Кугутяк М. В., Жерноклеєв О. С. Марущенко Олександр Володимирович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 207–208.

⁶¹ Архів Карпатського національного університету ім. В. Стефаника. Особова справа Калини В. М. Арк. 27 зв.

рена на всі факультети педінституту, де почали викладати нормативний курс «Історія України», що охоплював матеріал від давніх часів і до сучасності. Водночас на історичному факультеті за новими навчальними планами на початку 1990-х рр. історія України стала основним навчальним предметом, як і всесвітня історія, вивчалася послідовно за семестрами з першого по четвертий курси. На момент створення кафедри наукові ступені мали тільки два викладачі: крім самого завідувача, від початку на ній працював кандидат історичних наук, в. о. доцента С. Сворака (до 1996 р.). Новостворена кафедра поєднала у своєму складі досвідчених викладачів, фахівців з вивчення історії України, насамперед професорів В. Грабовецького та О. Карпенка, які плідно працювали над цією тематикою ще в радянські часи, із середини 1950-х рр., з представниками молодшого покоління, що недавно захистили дисертації або активно працювали над їх написанням.

Хотілося б коротко згадати про викладачів, які в різний час працювали на кафедрі історії України після 1991 р. Для частини з них це стало своєрідним плацдармом для подальшої успішної наукової, викладацької та управлінсько-адміністративної діяльності. Так, крім уже згаданого С. Сворака, серед молодого покоління професорсько-викладацького складу кафедри історії України від початку (як старший лаборант) був Ігор Євгенович Цепенда, нині – доктор політичних наук, професор, в. о. ректора університету. Після закінчення аспірантури і захисту кандидатської дисертації в Київському державному університеті ім. Т. Шевченка на тему «Українська національна освіта в Західній Україні. 1919–1939 рр. (політичний аспект)» він працював на посадах асистента, доцента кафедри в 1993–1996 рр., якийсь час – заступника декана юридичного факультету, а з 1996 р. продовжив трудовий шлях як II-й і I-й секретар посольства України в Республіці Польща. Після дипломатичної служби (до 2006 р.), з перервою на навчання в докторантурі Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України (1999–2002 рр.), І. Цепенда повернувся до Прикарпатського університету на посаду проректора з міжнародного співробітництва, професора кафедри міжнародних відносин, у 2012 р. був обраний ректором університету і вдруге – 2019 р.⁶²

З грудня 1991 р. серед доцентів кафедри був випускник історичного факультету Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту ім. В. Затонського Василь Васильович Марчук, що захистив з історії України в 1995 р. кандидатську, а 2004 р. – докторську дисертацію на тему «Українська греко-католицька церква в суспільному житті України ХХ ст.». З 2005 р. він очолив кафедру політології Прикарпатського університету, протягом 2012–2015 рр. працював проректором з міжнародного співробітництва, пізніше – завідувачем кафедри політичних інститутів та процесів, тепер – професор кафедри політичних наук. Своєю чергою, Ігор Тарасович Кочкін, асистент, старший викладач у першому складі кафедри історії України, 1992 р. перейшов на кафедру історії стародавнього світу і середніх віків. З 2005 р. він працює на кафедрі етнології і археології Прикарпатського університету, реалізує свій творчий потенціал як відомий археолог, дослідник етнокультурних процесів у Центрально-Східній Європі, зокрема в Прикарпатському регіоні, за доби неоліту та енеоліту, трипільської культури⁶³.

У 1992–2003 рр. на посаді доцента кафедри працював кандидат історичних наук (з 1987 р.) Ігор Васильович Пилипів. У травні 2003 р. він перейшов на роботу в Івано-Франківський інститут менеджменту в складі Тернопільського національного економічного університету (далі – ТНЕУ, з 2020 р. – Західноукраїнський національний університет) на посаду завідувача кафедри загальноекономічних та гуманітарних дисциплін (пізніше – кафедри гуманітарних дисциплін, гуманітарних та фундаментальних дисциплін). У 2003–2011 рр. – директор Івано-Франківського інституту (навчально-наукового інституту) менеджменту ТНЕУ, одночасно виконував обов'язки завідувача кафедри⁶⁴. У грудні 2011 р. у Прикарпатському університеті І. Пилипів захис-

⁶² Жерноклеєв О., Райківський І. Професору Ігорю Цепенді – 60! *Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис «Галичина»*. Івано-Франківськ, 2024. Ч. 37. С. I–IV.

⁶³ Марущенко О. Кочкін Ігор Тарасович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 187, 188.

⁶⁴ Федорчак П. С. Пилипів Ігор Васильович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 303, 304.

тив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук на тему «*Греко-католицька церква в суспільно-політичному житті Другої Речі Посполитої (1918–1939 рр.)*», 2013 р. йому присвоєно вчене звання професора. З жовтня 2019 р. повернувся на роботу в Прикарпатський університет, нині працює на посаді професора кафедри історії України і методики викладання історії. Займається дослідженням релігійної історії, діяльності українських політичних партій та організацій на Західній Україні, українсько-польських відносин кінця XIX – першої половини XX ст. тощо.

Від часу створення кафедри історії України до смерті 4 лютого 2020 р. на посадах асистента, старшого викладача (з 1992 р.), доцента (з 1997 р.) працював кандидат історичних наук, доцент Василь Миколайович Бурдуланюк, уродженець с. Стопчатів Косівського району. Від грудня 1987 р. він був асистентом кафедри історії СРСР та УРСР. Випускник історичного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка (1973 р.), перейшов працювати до ІФДП на посаду завідуючого кабінетом філософії в 1977 р. Понад 10 років – з 1974 до 1987 рр. – працював на різних посадах в Українському товаристві охорони пам'яток історії та культури, з 1983 р. виконував функції заступника голови правління. 1996 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «*Культурні зв'язки Галичини з Наддніпрянською Україною в кінці XIX – на початку XX століть*». Сферою його наукових зацікавлень була історія української науки і культури, історичне краєзнавство та пам'яткознавство Галичини, культурні зв'язки галичан з Наддніпрянською Україною на зламі XIX–XX ст.⁶⁵ Помер 4 лютого 2020 р., похований на міському кладовищі м. Івано-Франківська в с. Чукалівка.

З вересня 1990 р. до виходу на пенсію в липні 2010 р. на кафедрі як старший викладач, пізніше – доцент, працював Богдан Михайлович Гаврилів – заслужений працівник культури України. Уродженець м. Станіслава (нині – Івано-Франківськ), випускник історико-педагогічного факультету 1969 р., він розпочав трудову діяльність в ІФДП 1977 р. на посаді організатора і завідувача Народного музею історії освіти Прикарпаття. 1996 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «*Розвиток історичного краєзнавства на Прикарпатті у XIX – початку XX ст.*». Наукова і викладацька робота Б. Гавриліва була пов'язана з вивченням та популяризацією історичного краєзнавства, пам'яткознавства і музеєзнавства. Проводив значну громадсько-культурну роботу в цьому напрямі, зокрема як організатор музеїв і краєзнавчих кабінетів, ініціатор встановлення пам'ятників і пам'ятних таблиць та ін. 1996–2008 рр. – голова Івано-Франківської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців⁶⁶. Помер 27 лютого 2020 р., похований на кладовищі в мікрорайоні Опришівці м. Івано-Франківська.

У перші роки існування кафедри історії України на ній працював декан історичного факультету в 1981–1991 рр., кандидат історичних наук, доцент Іван Михайлович Шумейко, уродженець с. Заріччя (нині – Сарненського району) Рівненської області, випускник педінституту 1957 р. Він викладав в ІФДП з 1967 р., в 1993–1996 рр. був штатним працівником кафедри, а до червня 1999 р., коли вийшов на пенсію, – доцентом на правах сумісництва. Якийсь час читав студентам нормативний курс «*Історія України XX ст.*», спецкурси⁶⁷. Помер 4 серпня 2015 р., похований на міському кладовищі в с. Чукалівка.

З 1992 р. до серпня 2024 р. на кафедрі історії України (з 2018 р. – кафедрі історії України і методики викладання історії) працював на посаді асистента, пізніше – старшого викладача, доцента Михайло Васильович Сигидин. Уродженець м. Єнакієве Донецької області, випускник історико-педагогічного факультету (з відзнакою) 1987 р., він розпочав трудову діяльність в

⁶⁵ Василь Миколайович Бурдуланюк (2.02.1951–4.02.2020) : біобібліографічний покажчик (до 70-річчя від дня народження) / упоряд. О. М. Блинчук; відп. ред. П. М. Гаврилишин; наук. ред. І. Я. Райківський. Івано-Франківськ, 2021. (Серія «Вчені Прикарпатського національного університету»). URL: <http://lib.ru.if.ua/biblio.php>.

⁶⁶ Райківський І. Я. Гаврилів Богдан Михайлович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 130.

⁶⁷ Кугутяк М. В., Бурдуланюк В. М. Шумейко Іван Михайлович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 270, 271.

ІФДП 1988 р. на посаді старшого лаборанта кафедри історії СРСР і УРСР, після навчання в аспірантурі Київського державного педагогічного інституту (нині – Український державний університет) ім. М. Драгоманова повернувся вже на кафедру історії України, розробив і викладав нормативні курси «Історія України ранньомодерної доби XVII–XVIII ст.», «Історіографія історії України» та ін., спецкурси. Сфера наукових інтересів М. Сигидина охоплює проблеми ранньомодерної доби української історії, козацтва, Української революції XVII ст. У 1999–2023 рр. був заступником декана історичного факультету, пізніше – факультету історії, політології і міжнародних відносин (2005–2016 рр. – заступник директора Інституту історії і політології)⁶⁸. Нині перебуває на пенсії.

Отже, з перших років існування на кафедрі історії України відбулося становлення як дослідників і педагогів цілого ряду відомих сучасних вчених – істориків, археологів, політологів, фахівців у галузі міжнародних відносин та ін., які здобули визнання серед наукової спільноти і громадськості; значна частина з них захистили докторські дисертації, стали професорами. Гарантами освітніх програм «Середня освіта (історія)», що були введені в дію наказом ректора з 1 вересня 2016 р., є А. Королько (з лютого 2023 р.; до цього – Т. Галицька-Дідух (з 2019 р.)) та І. Райківський (від започаткування програми 2016 р.) – відповідно бакалаврського і магістерського рівня вищої освіти.

Кадри для викладацького складу давала аспірантура при кафедрі історії України, що була відкрита в 1991 р. та поповнювалася кращими випускниками факультету (інституту), колишніми студентами-істориками. Серед випускників аспірантури в наш час на кафедрі працюють, крім завідувача (з березня 2007 р.), доктора історичних наук, професора І. Я. Райківського (в 1995 р.), кандидати історичних наук, доценти Людмила Романівна Дрогомирецька (на посаді викладача – з 2000 р., до цього була старшим лаборантом), Андрій Зіновійович Королько (з 2001 р.), Тамара В'ячеславівна Галицька-Дідух (з 2002 р.), Олег Ігорович Єгрешій (з 2003 р.), Андрій Іванович Мішук (з 2003 р. як внутрішній сумісник кафедри, основним місцем роботи якого був Навчально-науковий центр досліджень українського національно-визвольного руху ім. професора О. Ю. Карпенка, з 2014 р. – як штатний викладач), Богдан Валерійович Паска (з 2018 р., за сумісництвом працює в Навчально-науковому інституті історії, етнології і археології Карпат), Богдан Романович Савчук (з 2021 р., як штатний викладач – з 2024 р.).

З 2001 р. до професорсько-викладацького складу кафедри історії України після успішного захисту наукової роботи увійшов також Степан Йосифович Кобута – випускник історичного факультету ІФДП. Упродовж 1997–2000 рр. він працював у Відділі регіональних проблем Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України та Прикарпатського університету ім. В. Стефаника, де як пошукач підготував кандидатську дисертацію на тему «Суспільно-політичні процеси у західному регіоні України (1988–1999 рр.)». Як уже зазначалося, після майже 20-річної перерви на кафедру повернувся, тепер уже як доктор історичних наук, професор І. Пилипів, якому 2009 р. присвоєно почесне звання «Заслужений працівник освіти України». Загалом у кадровому потенціалі кафедра являє собою органічний сплав кількох поколінь викладачів і науковців, усі без винятку – випускники історичного факультету (інституту), який неодноразово змінював свою назву, але залишилися добрі традиції підготовки кваліфікованих учителів історії і суспільствознавчих предметів (за сучасною класифікацією – громадянської освіти). Історичний факультет – один із трьох перших факультетів колишнього педінституту, ІФДП, що був створений 1940 р.

За 35 років свого існування кафедра стала своєрідною «кузнею кадрів» для Прикарпатського університету. Крім уже згаданих професорів І. Цепенди, В. Марчука, С. Сворака та І. Пилипіва, на кафедрі в різний час працювали або навчалися в аспірантурі відомі сьогодні вчені, громадські діячі: доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри всесвітньої історії Олег Станіславович Жерноклеєв, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Володимир Леонович Комар, колишній завідувач кафедри міжнародних відносин, нині – декан факультету

⁶⁸ Кугутяк М. В. Сигидин Михайло Васильович. *Інститут історії і політології: 70 років педагогічної, наукової й громадської діяльності* / під ред. М. Кугутяка. Івано-Франківськ, 2010. С. 247, 248.

історії, політології і міжнародних відносин, кандидат історичних наук, доцент Ігор Федорович Гурак, доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії Степан Миколайович Борчук, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Навчально-наукового юридичного інституту Сергій Васильович Адамович, кандидат історичних наук, доцент кафедри політичних наук Микола Антонович Генік, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії Лілія Василівна Бурачок та ін.

Кращі випускники продовжують навчання в аспірантурі, що була відкрита 1991 р., працюють над написанням дисертацій з історії України. Серед колишніх студентів та аспірантів кафедри виросли відомі вчені й педагоги, доктори і кандидати наук, керівники структурних підрозділів не лише в Прикарпатському університеті, але й далеко за його межами. Викладачі кафедри в різний час були керівниками дисертацій успішних випускників аспірантури і здобувачів⁶⁹, що дає підстави стверджувати про внесок професорсько-викладацького складу в розвиток історичної освіти і науки в сучасній Україні, насамперед на Прикарпатті.

У листопаді 2018 р. (наказом ректора № 725 від 8 листопада) у зв'язку з акредитацією спеціальності «Середня освіта (історія)», за якою кафедра є випусковою для бакалаврського і магістерського рівнів вищої освіти, вона змінила назву на «кафедра історії України і методики викладання історії». Це посилило навчально-методичну складову в діяльності кафедри, що з проголошенням незалежності України була поширена на всі факультети та інститути університету, де викладається нормативний курс української історії. Особливу увагу викладачі кафедри приділяють фаховій підготовці студентів-істориків до професійної діяльності в системі шкільної та позашкільної освіти, орієнтуючись на сучасні освітні стандарти, потреби Нової української школи та формування громадянської компетентності учнів, розвиток критичного мислення та готовність до інновацій у навчанні. Основними напрямками такої підготовки майбутніх учителів історії і громадянської освіти є: поглиблене вивчення історичного минулого України в контексті всесвітньої історії; виточення педагогічної майстерності через проходження навчальної і виробничих практик; застосування інтерактивних методів навчання, основ цифрової безпеки та академічної доброчесності; формування громадянської позиції і патріотичного світогляду; залучення здобувачів освіти до науково-дослідної роботи тощо.

Однією з центральних ланок діяльності професорсько-викладацького складу кафедри є наукова робота, що набула значного розвитку в незалежній Україні, коли відкрився доступ до українських і зарубіжних архівів, можливості для ознайомлення зі здобутками західної історіографії. Як наслідок, виникли передумови для вільного й неупередженого аналізу першоджерел і фахової літератури, видання наукової продукції без ідеологічного тиску, жорсткої цензури, що унеможливлювало об'єктивне вивчення історії України в радянські часи. За 35 років існування

⁶⁹ Туранли Фергад Гардашкан-оглу – доктор історичних наук, професор, сходовознавець-тюрколог, викладач Київського національного університету ім. Т. Шевченка та Національного університету «Києво-Могилянська академія»; Любомир Михайлович Ілин – кандидат історичних наук, доцент, проректор із забезпечення якості освіти та цифрової трансформації Університету короля Данила (м. Івано-Франківськ), Василь Пилипович Педич і Наталія Миколаївна Концур-Карабінович – кандидати історичних наук, доценти Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (далі – ІФНТУНГ), Віра Іванівна Кудlach (Мельник) – кандидатка історичних наук, доцентка, також працювала в ІФНТУНГ, нині – викладачка Івано-Франківського фахового коледжу Львівського національного університету природокористування; Любомира Любомирівна Федунішин – кандидатка історичних наук, голова циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін Буштинського енергетичного фахового коледжу ІФНТУНГ; Олена Вікторівна Гайдукевич – кандидатка історичних наук, доцентка Івано-Франківського національного медичного університету; Юрій Романович Древницький – кандидат історичних наук, доцент Тернопільського національного університету ім. В. Гнатюка; Валерій Васильович Островський – кандидат історичних наук, в. о. доцента, методист лабораторії суспільно-філологічних дисциплін Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти; кандидати історичних наук Руслан Іванович Делятинський – завідувач кафедри Івано-Франківської академії Івана Золотоустого та Ольга Данківна Маслій (сестра Андрея) – викладачка цього ж ЗВО, Іванна Вікторівна Іваник (Гавриш) – головний спеціаліст відділу освіти, культури, молодіжної політики та спорту Тлумачської міської ради Івано-Франківського району та ін.

кафедри вийшли друком десятки монографій, сотні статей у фахових українських і зарубіжних наукових виданнях, авторами яких були викладачі, аспіранти і навіть студенти. Кафедра тільки за останні 10 років виступила організатором та співорганізатором близько 50 міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових конференцій та круглих столів, присвячених вшануванню пам'яті українських діячів минулого⁷⁰, знаковим подіям в українській історії⁷¹.

⁷⁰ Серед конференцій, в організації яких брала участь кафедра, були присвячені вшануванню пам'яті та творчого доробку Володимира Грабовецького (чотири Всеукраїнські наукові конференції *«Грабовецькі історичні читання»* – 6 грудня 2016 р., 4 грудня 2018 р., 4 грудня 2020 р., 4 грудня 2023 р.), Андрея Шептицького (Всеукраїнська науково-практична конференція *«Митрополит Андрей Шептицький в релігійно-церковному і громадсько-культурному житті України»*, 26 листопада 2015 р.), Михайла Паньківа (Всеукраїнська наукова конференція *«Етнокультурна спадщина Прикарпаття»*, 4 грудня 2015 р.), Івана Франка (Всеукраїнська наукова конференція *«Іван Франко – видатний український націонал, письменник, громадський діяч»*, 29 вересня 2016 р.), Йосипа Сліпого (Науково-практична конференція *«Патріарх Йосип Сліпий – ісповідник віри, видатний богослов, символ нескореної церкви, реорганізатор теологічної освіти»*, 17 лютого 2017 р.), Григорія Хомишина (Всеукраїнська науково-практична конференція *«Блаженний єпископ Григорій Хомишин в релігійно-церковному і громадсько-культурному житті України»*, 30 березня 2017 р.), Юліана Пелеша (Всеукраїнська науково-практична конференція *«Єпископ Юліан Пелеш в релігійно-церковному і громадському житті України»*, 27 лютого 2018 р.), Юліана Целевича (Регіональна наукова конференція *«Юліан Целевич – український історик і громадський діяч (1843–1892 рр.). До 175-річчя від дня народження»*, 22 березня 2018 р.), Степана Бандери (Всеукраїнська наукова конференція *«Український національно-визвольний рух у ХХ столітті: проблеми, досвід, уроки»*, 30 січня 2019 р.), Володимира Шухевича (Всеукраїнська науково-практична конференція *«Родини в суспільному і національно-культурному просторі України і світу: історія та сучасність»* у рамках Форуму українських родин, 29 червня 2019 р.), Олександра Карпенка (Всеукраїнська наукова конференція *«Олександр Карпенко – видатний український історик, педагог, суспільний діяч»*, 15 квітня 2021 р.), Лева Бачинського (Круглий стіл *«Лев Бачинський – громадсько-політичний діяч України»*, 14 липня 2022 р.), Івана Макуха (Круглий стіл *«Іван Макух – український громадсько-політичний і державний діяч»*, 16 вересня 2022 р.), Степана Чарнецького (Всеукраїнська науково-практична конференція *«Блаженний священномученик Миколай Чарнецький – дорога праведника за утвердження української державності та відродження УГКЦ»*, 19 серпня 2024 р.) та ін.

⁷¹ До 130-річчя створення Станіславівської єпархії ГКЦ (Всеукраїнська науково-практична конференція *«Івано-Франківська митрополія в історичному розвитку та організаційній структурі Української Греко-Католицької Церкви»*, 16 квітня 2015 р.), 115-річчя заснування першого осередку українського пожежно-гінмастичного товариства «Січ» (Всеукраїнська науково-теоретична конференція *«Від “Січей” – до Легіону Українських січових стрільців»*, 3 травня 2015 р.), 70-ї річниці депортації етнічних українців у Польщі (Регіональна наукова конференція *«Депортації етнічних українців з Польщі в 1944–1946 рр. – трагічна сторінка в історії України»*, 3 червня 2015 р.), 70-х роковин Львівського псевдо-собору (Всеукраїнська науково-практична конференція *«Львівський псевдо-собор 1946 р. у процесі ліквідації Греко-Католицької Церкви радянським режимом»*, 12 квітня 2016 р.), 90-річчя заснування Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського (Міжнародна наукова конференція *«Сучасний контент. Музейна галузь. Історія, здобутки та перспективи»*, 6–8 жовтня 2016 р.), 40-ї річниці створення Української Громадянської Групи сприяння виконанню Гельсінських Угод (Регіональна наукова конференція *«Правозахисний рух у радянській Україні: прикарпатський вимір»*, 26 жовтня 2016 р.), 180-річчя з дня першого виходу *«Русалки Дністрової»* (Регіональна науково-практична конференція *«“Русалка Дністровая” – перша книга українською мовою в Галичині: загально-національний та європейський контекст»*, 27 вересня 2017 р.), 400-річчя Чину Святого Василя Великого (Міжнародна наукова конференція *«Гошівський монастир у духовному і культурно-історичному житті України: до 400-річчя Чину Святого Василя Великого»*, 5–6 жовтня 2017 р.), 70-ї річниці депортації етнічних українців у Польщі (Регіональна наукова конференція *«Акція “Вісла” в українсько-польських відносинах ХХ–ХХІ ст.»*, 28 листопада 2017 р.), 30-річчя заснування Музею писанкового розпису (Міжнародна наукова конференція *«Мистецтво писанкового розпису – соціокультурний скарб України»*, 21 квітня 2018 р.), 570-ї річниці надання Магдебурзького права м. Тисмениця (Всеукраїнська науково-практична конференція *«Покуття – колыска українського національного державотворення»*, 14 вересня 2018 р.), 100-річчя утворення ЗУНР (Міжнародна наукова конференція *«Західно-Українська Народна Республіка: революція, державність, соборність»*, 30–31 жовтня 2018 р.), 100-річчя Гуцульської республіки (Міжнародна наукова конференція *«Гуцульська республіка – феномен творення української державності на Закарпатті»*

Кафедра історії України і методики викладання історії стала організатором проведення двох всеукраїнських науково-практичних конференцій педагогічного спрямування – *«Історико-краєзнавча діяльність у закладах освіти: проблеми і перспективи»* (22 квітня 2021 р.) та *«Історико-краєзнавча діяльність у закладах освіти в умовах Нової української школи»* (18 травня 2023 р.), що мали на меті розширення знань про історичне краєзнавство, методику історико-краєзнавчої роботи в закладах освіти, можливостей для застосування краєзнавчих матеріалів в освітньому процесі в умовах Нової української школи тощо. Характерно, що в конференціях брали активну участь студенти предметної спеціальності *«Середня освіта (історія)»*, залучення яких до історико-краєзнавчої роботи, набуття відповідних компетентностей для майбутнього використання їх у професійній діяльності було одним з основних завдань організації конференцій, що проводилися у співпраці з потенційними роботодавцями, зокрема Івано-Франківським обласним центром туризму і краєзнавства учнівської молоді (керівник – кандидат педагогічних наук М. Ю. Косило).

До грудня 2015 р. професором кафедри був перший завідувач (1990–2006 рр.) доктор історичних наук, професор В. Грабовецький – заслужений діяч науки і техніки України, почесний професор Прикарпатського університету. Після його відходу у вічність стало доброю традицією періодичне проведення в грудні *«Грабовецьких історичних читань»* у формі всеукраїнської наукової конференції для вшанування пам'яті й популяризації творчого доробку вченого, організацією яких від Прикарпатського університету виступає кафедра історії України і методики викладання історії, спільно з Івано-Франківським історико-меморіальним музеєм Олекси Довбуша та Івано-Франківською обласною організацією Національної спілки краєзнавців України, а також Печеніжинською селищною радою, Історико-краєзнавчим музеєм О. Довбуша в с. Печеніжин та ін. Матеріали конференцій видаються окремими збірниками, колективними монографіями.

Впадає у вічі різноманітність наукових проблем, над якими працюють викладачі кафедри. Як правило, це пов'язано з дослідженням історії України, рідного краю, методики навчання історії та ін. У 2022–2029 рр. кафедра має зареєстровану наукову тему (в межах робочого часу викладачів) *«Історія Галичини нового і новітнього часу, історичне краєзнавство, методика викладання історії»*. Зокрема, І. Райківський займається дослідженням українського національного руху в Галичині XIX ст. – 1939 р., українсько-польських та українсько-російських зв'язків, утвердження ідеї національної єдності (соборності) України, історії партійно-політичного життя, української соціал-демократії на Західній Україні тощо. Наукові зацікавлення А. Королька охоплюють суспільно-політичні та етнокультурні процеси на Покутті в XIX–XX ст., питання історичної регіоналістики, діяльності А. Петрушевича та ін. О. Єгрешій займається вивченням

періоду національної революції», 10 листопада 2018 р.), 150-річчя товариства *«Просвіта»* (Всеукраїнська наукова конференція *«Товариство “Просвіта” – символ української національної ідеї»*, 13 грудня 2018 р.), 100-річчя Дня соборності України (Регіональна науково-практична конференція *«Прикарпаття на шляху до соборності українських земель доби національної революції 1917–1923 рр.: досвід та уроки»*, 23 січня 2019 р.), 30-річчя Народного Руху України за перебудову (круглий стіл, 1 листопада 2019 р.), 75-х роковин депортаційних акцій українського населення з території Польщі в УРСР (Всеукраїнська наукова конференція *«Виселення українців з етнічних земель Лемківщини, Надсяння, Холмищини, Підляшшя, Любачівщини, Західної Бойківщини в 1944–1951 рр.: досвід та уроки»*, 6 листопада 2019 р.), 400-річчя м. Городенки (Всеукраїнська науково-практична конференція *«Місто Городенка на Покутті: етноісторична і культурна спадщина з глибини віків до сьогодення»*, 26 грудня 2021 р.), 30-річчя проголошення незалежності України (XVI Всеукраїнська наукова конференція *«Українське краєзнавство як націєтворчий феномен: спадщина, стан і перспективи»*, 14 грудня 2021 р.), 80-річчя Української повстанської армії (Всеукраїнська наукова конференція *«Українська повстанська армія у боротьбі проти нацистського і більшовицького тоталітарних режимів»*, 12 жовтня 2022 р.), 110-річчя створення Легіону Українських січових стрільців (Всеукраїнська наукова конференція з міжнародною участю, 11 жовтня 2024 р.), 125-річчя заснування першого осередку українського пожежно-гімнастичного товариства *«Січ»* (Всеукраїнська науково-практична конференція *«Завальська «Січ» – золота сторінка української історії»*, 4 травня 2025 р.) та ін.

церковно-релігійного життя в Україні XX – початку XXI ст., постаті єпископа Г. Хомишина, історії повсякденності тощо.

Т. Галицька-Дідух досліджує Українську революцію, зокрема питання Східної Галичини в політиці Польщі та Росії в 1918–1923 рр., сучасну російсько-українську війну (2014–2025 рр.), інноваційні технології навчання, використання штучного інтелекту на уроках історії. Сфера наукового зацікавлення С. Кобути – політична історія України XX ст. та сучасної України, умови і процеси легалізації Української греко-католицької церкви (1987–1991 рр.), розвиток адвокатської справи в Галичині, діяльність українських адвокатів Прикарпаття (Станиславщини) в кінці XIX – першій половині XX ст. Л. Дрогомирецька – дослідниця української кооперації, громадсько-політичного життя на Західній Україні в 1920–1939 рр., методичних аспектів викладання історії, а А. Міщук – автор праць про громадську і наукову діяльність Ю. Целевича, проблеми українського національно-визвольного руху XX ст. Предметом наукових зацікавлень Б. Паски є український національний рух другої половини XX ст., репресії радянського режиму проти українських дисидентів, методика навчання громадянської освіти в школі, а Б. Савчука – постать Степана Федака та громадське життя українців у Галичині, історія української освіти та шкільництва другої половини XIX – середини XX ст.

Крім публікацій у фахових виданнях та участі в наукових заходах в Україні й за кордоном, значна увага традиційно приділяється популяризації серед населення маловідомих сторінок української історії в засобах масової інформації, зокрема на обласному телебаченні та радіо (ТРК «Галичина», «РАІ» та ін.), у місцевій періодичній пресі (І. Райківський, С. Кобута, А. Королько, О. Єгрешій та ін.), соціальних мережах тощо.

Кафедра підтримує міжнародні зв'язки з провідними вченими і науковими установами. Так, І. Райківський проходив наукові стажування в Польщі, Словаччині та ін., зокрема мав гранти для написання докторської дисертації від Польської Академії наук (липень – серпень 2010 р.), Словацької академічної інформаційної агенції (грудень 2013 р. – січень 2014 р.), учасник міжнародної дослідницької групи «Галичина 1772–1918» (з 2009 р., на базі Ряшівського університету), в рамках якої було проведено кілька міжнародних наукових конференцій та опубліковано збірники праць. А. Королько здійснював наукові пошуки в архівах і бібліотеках Польщі завдяки підтримці Польського туристичного краєзнавчого товариства (РТТК) у м. Кракові (2013–2014 рр., 2017 р.). Т. Галицька-Дідух була членкинею «Прикарпатської мовної школи» в рамках українсько-турецького освітнього проекту на базі Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (2018 р.) та спільного українсько-польського проекту «Гроші» з формування фінансової грамотності школярів (2019 р.). Аспіранти кафедри (Ірина Стасюк, Лев Давибіда, Наталія Локатир, Богдан Савчук, Дмитро Каващук та ін.) неодноразово мали закордонні гранти, що допомогли їм у захисті дисертаційних робіт.

Викладачі кафедри беруть участь у діяльності спеціалізованої вченої ради для захисту докторських і кандидатських дисертацій у Прикарпатському університеті, що була відкрита в 2003 р. за спеціальностями «історія України» та «етнологія», з 2022 р. – «всесвітня історія» (голова – професор М. Кугутяк). За весь час існування ради було захищено 58 дисертаційних досліджень з історії України, серед них 30 – колишніх аспірантів кафедри, що обговорювалися, як правило, неодноразово, за участю викладачів. Ученими секретарями ради були І. Райківський (від часу створення до середини 2008 р.) та А. Королько (з 2008 р. і дотепер). На сьогодні з викладачів кафедри І. Райківський є керівником десяти захищених дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук (доктора філософії), А. Королько – трьох, Т. Галицька-Дідух та І. Пилипів – по дві.

Окремо хотілося б зупинитися на виданні всеукраїнського наукового і культурно-просвітнього краєзнавчого часопису «Галичина», що став першим фаховим виданням на факультеті. Журнал почав виходити 1997 р. за редакції М. Кугутяка, дотепер (до 2024 р.) вийшло 37 номерів. Відповідальним секретарем журналу від початку був І. Райківський, а з 2010 р. – О. Єгрешій, до складу редколегії входять І. Райківський та А. Королько. Часопис є фаховим з історії (категорії Б), індексується в міжнародних базах даних.

Для поглибленого засвоєння студентами навчального матеріалу при кафедрі функціонують навчально-методичні кабінети з історії України (авд. 618) та історії українського війська

(авд. 616). З ініціативи професора В. Грабовецького було засновано кімнату-музей кафедри історії України (авд. 617) та Історико-меморіальний музей Олексі Довбуша в м. Івано-Франківськ в 1995 р., побудований на матеріалах з його приватної колекції.

У викладачів кафедри є успіхи в роботі з обдарованою студентською молоддю, підготовці переможців і призерів на всеукраїнських олімпіадах з історії⁷² (за підготовку студентів відповідає Т. Галицька-Дідух) та всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт (наукові керівники в різні роки – А. Королько, М. Сигидин, Л. Дрогомирецька)⁷³. На жаль, у 2020-х рр. через жорсткий карантин в умовах коронавірусної інфекції та відкрити російську збройну агресію проти України олімпіади з історії та конкурси студентських наукових робіт на всеукраїнському рівні щорічно вже не проводилися. Студенти кафедри під керівництвом викладачів традиційно відзначаються значною кількістю публікацій за результатами своїх досліджень, написання дипломних і курсових робіт⁷⁴. Усього вийшло 120 студентських статей і тез за останні п'ять років. Статті публікуються в «Студентських історичних зошитах» (видаються на факультеті з 2010 р.), журналі «Краєзнавець Прикарпаття» та ін., кращі з них – у фахових виданнях категорії Б в Україні («Науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис "Галичина"», «Гірська школа Українських Карпат», «З історії західноукраїнських земель», «Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Історія», «Молодь і ринок», «Актуальні питання гуманітарних наук», «Актуальні питання у сучасній науці» тощо).

Крім викладацької і наукової діяльності, професорсько-викладацький склад кафедри, академнастиавники в групах приділяють значну увагу виховній роботі серед студентської молоді, що сприяє формуванню патріотизму, моральних якостей. Викладачі докладають зусиль щодо популяризації маловідомих сторінок історії України, діяльності видатних українських діячів минулого, періодично виступаючи з відкритими лекціями серед учнів, учителів, студентів, працівників правоохоронних органів, громадськості краю, а також на телебаченні й радіо, на актуальні суспільно-політичні теми. Т. Галицька-Дідух є багатолітньою заступницею декана з виховної роботи на факультеті, активно працює зі студентами предметної спеціальності «Середня освіта (історія та громадянська освіта)»: керує гуртком художньої самодіяльності, що неодноразово з успіхом виступав на загальноміських та обласних заходах, проводить шефську роботу в Містечку милосердя Св. Миколая, у закладах для дітей-сиріт тощо. Зусиллями академнастиавників, зокрема А. Королька, Л. Дрогомирецької, О. Єгрешія, Б. Паски та ін., часто організовуються групові поїздки по Україні з метою ознайомлення з пам'ятними місцями історії та культури, патріотичного і духовного виховання студентської молоді.

Викладачі кафедри традиційно беруть активну участь у діяльності Івано-Франківської обласної організації Національної спілки краєзнавців України, зокрема І. Райківський, А. Королько та О. Єгрешій входять до складу її президії, раніше В. Грабовецький і Б. Гаврилів у різний час очолювали цю організацію, а М. Сигидин був заступником голови. Більшість викладачів кафедри (І. Райківський, Т. Галицька-Дідух, А. Королько, О. Єгрешій, Б. Паска, А. Міщук та ін.) регулярно працюють у журі студентських та обласних учнівських олімпіад з історії, конкурсів науково-дослідницьких робіт Малої академії наук. А. Королько (з 2006 р.) і Б. Паска (з 2017 р.) входять до складу журі IV загальноукраїнського етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з історії. У 2012 р. викладачі кафедри майже в повному складі брали активну участь у підготовці та проведенні IV етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади з історії в м. Івано-Франківськ, в рамках якої підготували низку статей з історії Прикарпаття, опублікованих у двох

⁷² В. Гавадзин – третє місце в 2007 р.; Б. Паска – друге місце 2010 р., 2011 р., перше місце 2012 р. і 2014 р., Т. Шелемей – третє місце 2016 р.; В. Сухоручко – третє місце 2017 р., перше місце 2018 р.; М. Веркалець – третє місце 2018 р., друге місце 2019 р. та ін.

⁷³ Студенти С. Пристайчук, м. Вінниця, 2007 р.; М. Цапар, м. Вінниця, 2008 р.; А. Стасюк, м. Херсон, 2009 р.; Д. Свінцицький, м. Херсон, 2011 р., м. Острого, 2012 р.; В. Сухоручко – м. Переяслав, 2017 р.; Г. Паска – м. Кропивницький, 2018 р.; А. Бойда – м. Переяслав, 2021 р.

⁷⁴ Наукова робота студентів. Кафедра історії України і методики викладання історії Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. URL: <https://kiu.pnu.edu.ua/naukova-robota-studentiv-2/>.

номерах всеукраїнського видання для вчителів-істориків «Історія України» (№ 5–6, 9–10 за 2012 р.).

За активну роботу на науковій, викладацькій і громадській ниві викладачі кафедри історії України неодноразово мали офіційні відзнаки. Так, В. Грабовецький, двічі відмінник освіти України (1997 і 2000 рр.), був нагороджений орденом «За заслуги» III, II і I ступенів (відповідно 1998 р., 2008 р. і 2015 р.). І. Пилипів – «Заслужений працівник освіти України» (2009 р.). І. Райківський та Т. Галицька-Дідух були відзначені в 2015 р. подяками Міністерства освіти і науки України. О. Єгрешій та А. Королько були переможцями в номінації «Молодий вчений року» в Івано-Франківській області відповідно 2008 р. та 2011 р. А. Королько (2012 р.), М. Сигидин (2014 р.) та І. Райківський (2019 р.) були лавреатами найвищої в області історико-краєзнавчої премії ім. В. Полека. Премії Національної спілки краєзнавців України отримували М. Сигидин (імені Дмитра Яворницького, 2016 р.) та А. Королько (імені Петра Тронька, 2022 р.). А. Королько – лавреат літературно-мистецької премії ім. М. Черемшини 2010 р., 2015 р. відзначений пам'ятною медаллю «За заслуги перед Покуттям». Т. Галицька-Дідух нагороджена знаком «Ушинський К. Д.» Національної академії педагогічних наук України (2018 р.), медаллю «За заслуги перед Прикарпаттям» (2024 р.) тощо.

Це далеко неповний список відзнак в Україні, отриманих, в основному, діючими викладачами кафедри, не враховуючи почесних грамот голови Івано-Франківської обласної державної адміністрації та обласної ради, міського голови, ректорату та ін. Однак найбільшою гордістю викладачів кафедри, як і в цілому факультету, є наші випускники, які працюють у ЗЗСО, закладах позакласної і позашкільної освіти не лише в Україні, але й за кордоном. Інформація про випускників регулярно висвітлюється на сайті кафедри в рубриці «Наші випускники»⁷⁵.

Відповідно до Положення про рейтингове оцінювання ефективності роботи кафедри Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, кафедра історії України і методики викладання в останні роки традиційно займає високі місця в загальноуніверситетських рейтингах та перше місце по факультету історії, політології і міжнародних відносин. Так, у 2021 р. кафедра посіла почесне десяте, 2022 р. – п'яте, в 2023 р. – шосте, 2024 р. – сьоме місце з майже 80 кафедр університету.

Таким чином, сучасна кафедра історії України і методики викладання історії була створена в червні 1990 р., напередодні проголошення Декларації про державний суверенітет України, як кафедра історії України, але передумови і підґрунтя для функціонування важливого структурного підрозділу Прикарпатського університету, колишнього педінституту, сягали глибших історичних витоків. Її попередниця – кафедра історії СРСР і УРСР – була заснована 1968 р. внаслідок реорганізації кафедри історії історико-філологічного факультету ІФДП. Першим завідувачем кафедри історії СРСР і УРСР (до 1986 р.) був І. К. Васюта, до професорсько-викладацького складу в різний час входили І. І. Червінкін-Корольов, В. М. Мельник, М. Н. Рехтман, М. Ф. Кучернюк та ін. Незважаючи на жорстке ідеологічне прямування історичної і педагогічної науки в руслі т. зв. марксизму-ленізму в радянські часи, в цілому викладачі кафедри історії СРСР і УРСР зробили певний внесок у наукове вивчення і популяризацію історичного минулого України, краєзнавчої проблематики, займалися дослідженням методичних аспектів викладання історії. Новий імпульс у своєму розвитку кафедра отримала після переведення до її складу досвідчених професорів, дослідників історії України зі Львова В. В. Грабовецького в 1975 р. та О. Ю. Карпенка в 1977 р.

Із середини 1980-х рр., у період горбачовської «перебудови», демократизації різних сторін суспільного життя в СРСР, на кафедру прийшло нове покоління викладачів – М. В. Кугутяк, О. П. Кулик (Сагайдак), С. Д. Сворака, І. Є. Цепенда та ін. Новітнє українське національно-культурне відродження дало поштовх до проголошення політичної незалежності України, що стало каталізатором для заснування кафедри історії України, першим завідувачем якої був В. В. Грабовецький (до березня 2007 р.), а його наступником на посаді – І. Я. Райківський. До першого складу кафедри увійшли, крім професора В. В. Грабовецького, в. о. доцента С. Д. Сво-

⁷⁵ Наші випускники. Кафедра історії України і методики викладання історії Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. URL: <https://kiu.pnu.edu.ua/nashi-vypusknyky/>.

рак, асистенти В. М. Бурдуланюк, О. П. Кулик, І. Т. Кочкін та І. Є. Цепенда як лаборант, більшість із них не мали наукових ступенів і вчених звань. Для порівняння, у наш час на кафедрі працюють виключно дипломовані фахівці – доктори і кандидати наук, професори і доценти. Поступово кафедра стала загальноуніверситетською, забезпечувала викладання нормативного курсу «Історія України» на неісторичних спеціальностях ІФДП (Прикарпатського університету), а для фахівців-істориків історія України від давніх часів і до сучасності є основним навчальним предметом, поряд із всесвітньою історією, вивчається послідовно за семестрами з першого по четвертий курси.

Кафедра традиційно поєднувала у своєму складі досвідчених викладачів, дослідників історії України і нашого краю, з молодим поколінням. Кадри для поповнення професорсько-викладацького складу давала аспірантура, відкрита при кафедрі з 1991 р., в якій навчалася абсолютна більшість її сучасних викладачів. Спадковість поколінь у підготовці фахівців з історії і громадянської освіти (або, за попередньою термінологією, суспільствознавства, суспільствознавчих предметів), педагогіки в Прикарпатському університеті є запорукою успіху в науковій та освітній діяльності кафедри, що набула нового змісту в умовах реформування вищої освіти в Україні. З 2016 р. кафедра відповідає за підготовку студентів предметної спеціальності «Середня освіта (Історія)» бакалаврського і магістерського рівнів, для посилення навчально-методичної складової у своїй діяльності змінила назву в листопаді 2018 р. на «кафедра історії України і методики викладання історії». Кафедра є одним із ключових академічних осередків Карпатського університету (педінституту), що намагається об'єднувати глибокі історичні традиції із сучасними освітніми викликами.

Діяльність кафедри охоплює широкий спектр навчально-методичної, науково-дослідної, педагогічної та виховної роботи, сприяючи формуванню нового покоління випускників, передусім кваліфікованих учителів історії та громадянської освіти, працівників закладів позашкільної освіти, органів державної влади і місцевого самоврядування, керівників ЗЗСО. Професорсько-викладацький склад сприяє зміцненню престижу університету через участь у наукових проєктах історичного, краєзнавчого і педагогічного спрямування, співпрацю з освітніми й академічними установами в Україні та за кордоном тощо. Як кажуть, «історія пишеться за гарячими слідами», що й спонукало в історичній ретроспективі зробити загальний огляд наукової та освітньої діяльності професорсько-викладацького складу кафедри за весь період існування. Час «розставити крапки над і», з урахуванням нових документів, що зберігаються в Державному архіві Івано-Франківської області, в Архіві Карпатського національного університету ім. В. Стефаника, у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника (зокрема фонд В. В. Грабовецького) та ін., причому частина з них наразі є недоступними для опрацювання, у майбутньому можна буде більш повно й об'єктивно оцінити діяльність професорсько-викладацького складу кафедри.

**DEPARTMENT OF HISTORY OF UKRAINE AND METHODS OF TEACHING HISTORY
OF THE CARPATHIAN NATIONAL UNIVERSITY named after VASYL STEFANIK: SCIENTIFIC
AND EDUCATIONAL ACTIVITIES THROUGH THE PRISM OF THE PROFESSIONAL
AND TEACHING STAFF
(TO THE 35TH ANNIVERSARY OF THE FOUNDATION)**

Ihor RAIKIVSKYI

*Vasyl" Stefanyk Carpathian National University,
Department of History of Ukraine and Methods of Teaching History,
57, Shevchenko St., 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine
e-mail: igor.raikivskyi@pnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2218-9556*

Oleh YEHRESHII

*Vasyl" Stefanyk Carpathian National University,
Department of History of Ukraine and Methods of Teaching History,
57, Shevchenko St., 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine*

e-mail: oleh.yehreshii@pnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-0639-910X

Andrii KOROLKO

*Vasyl" Stefanyk Carpathian National University,
Department of History of Ukraine and Methods of Teaching History,
57, Shevchenko St., 76018, Ivano-Frankivsk, Ukraine,
e-mail: andrii.korolko@pnu.edu.ua
ORCID: 0000-0001-7435-5806*

Summary

The article describes the milestones of the scientific and educational activities of the Department of History of Ukraine and Methods of Teaching History at the Vasyl Stefanyk Carpathian National University through the prism of the achievements of its teaching staff.

Attention is drawn to the activities of its predecessor, the Department of History of the USSR and the Ukrainian SSR (1968–1990), in particular, the life and creative path, scientific, educational and organizational and methodological work of the department's teachers I. Vasyuta, V. Dukhnich, I. Chervinkin-Koroliev, V. Melnyk, A. Kryukov, M. Rekhtman, L. Pravdyva, M. Kuchernyuk, M. Kugutyak and others are analyzed. It is noted that in order to strengthen the personnel potential of the history faculty of the then institute, the Department of History of the USSR and the Ukrainian SSR received a new impetus in its development after the transfer of experienced professors from the city of Lviv, Volodymyr Hrabovetsky and Oleksandr Karpenko, to its staff. Their creative work during the Ivano-Frankivsk period of teaching at the higher education institution is revealed in detail.

The activities of the teachers of the Department of History of Ukraine under the leadership of V. Hrabovetsky, which was established a year before the declaration of state independence in 1991 and became one of the first of a similar profile in the Ukrainian state, are highlighted. The scientific, educational, and organizational and methodological work of the department's teachers I. Shumeyko, S. Svorak, I. Tsenda, V. Marchuk, I. Pylypiv, V. Burdulanyuk, B. Havryliv, M. Syhydyn, and others was considered.

The directions of work of the Department of History of Ukraine and teaching methods headed by the head Igor Raykivskyi at the current stage of its development are highlighted. It is noted that the department is a kind of «human resources forge» for replenishing the ranks of structural divisions of the Precarpathian University and other higher education institutions of Ukraine. Today, the department's teachers, being responsible for the educational programs «Secondary Education (History)» of the first (bachelor's) and second (master's) levels of higher education, pay special attention to the professional preparation of history students for professional activity in the system of school and extracurricular education, focusing on modern educational standards, the needs of the New Ukrainian School and the formation of students' civic competence, the development of critical thinking and readiness for innovations in education.

One of the central links in the activities of the department's teaching staff is scientific work. Over the 35 years of the department's existence, dozens of monographs and hundreds of articles in professional Ukrainian and foreign scientific publications have been published, the authors of which were teachers, graduate students, and even students. In the last 10 years alone, the department has organized and co-organized about 50 international, all-Ukrainian, and regional scientific conferences and round tables.

Considerable attention is paid to popularizing little-known pages of Ukrainian history among the population in the mass media, in particular on regional television and radio, in the local periodical press, social networks, etc. The department's teachers maintain international ties with leading scientific institutions, participate in the activities of a specialized academic council for the defense of doctoral and candidate theses at the Precarpathian University, are responsible for publishing the scientific, cultural and educational local history journal «Halychyna», which became the first professional publication at the faculty, have success in working with gifted students, preparing winners and prize-winners at all-Ukrainian history Olympiads.

In addition to teaching and scientific activities, the faculty of the department and academic mentors in groups pay significant attention to educational work among student youth, which contributes to the formation of patriotism and moral qualities. The department's teachers regularly serve on the jury of student and regional student history Olympiads, and scientific research competitions of the Junior Academy of Sciences of Ukraine. The Department of History of Ukraine and methods of teaching history has traditionally occupied high places in university-wide rankings in recent years and is ranked first in the Faculty of history, political science and international relations.

Key words: department, history of Ukraine, institute, university, methods of teaching history, teacher, student.

REFERENCES

- Arkhib Prykarpatskoho natsional'noho universytetu im. V.Stefanyka [Archive of the Precarpathian National University named after V. Stefanyk].
- Chervinkin-Korol'ov, I. (1971). Vychennya sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Rosiyi na rubezhi XIX–XX st. v shkylnomu kursy istoriyi SRSR, Ukrayins'koyi RSR [Study of the socio-economic development of Russia at the turn of the 19 th–20th centuries. in the school history course of the USSR, the Ukrainian SSR]. *Ukrayins'kyi istorychnyy zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*. Kyiv, no. 9, pp. 96–102 (in Ukrainian).
- Chervinkin-Korolov, I. (1975). Antyvoyenni vystupy demokratychnoho studentstva (serpen 1914 – lyuty 1917 pp.) [Anti-war speeches of democratic students (August 1914 – February 1917 pp.)]. *Ukrayins'kyi istorychnyy zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*. Kyiv, no. 8, pp. 62–70 (in Ukrainian).
- Chervinkin-Korolov, I. (1968). Do pytannya pro rol' Paryzhkoyi konferentsiyi v okupatsiyi Skhidnoyi Halychyny burzhuanoyu Pol'shcheyu v 1919 r. [On the question of the role of the Paris Conference in the occupation of Eastern Galicia by bourgeois Poland in 1919]. *Ukrayins'kyi istorychnyy zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*. Kyiv, no. 11, pp.109–113 (in Ukrainian).
- Chervinkin-Korol'ov, I. (1983). Pro zmovu nimets'koho imperializmu z Tsentralnoyu radoyu u Brest-Lytovskomu v 1918 r. [On the conspiracy of German imperialism with the Central Council in Brest-Litovsk in 1918.]. *Ukrayinskyi istorychnyy zhurnal [Ukrainian Historical Journal]*. Kyiv, no. 3, pp. 17–28 (in Ukrainian).
- Danylenko, V. M. (2005). Vasyuta Ivan Kyrylovych. *Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrayiny [Encyclopedia of Modern Ukraine]*. I. M. Dzyuba, A. I. Zhukovskyy, M. H. Zheleznyak et al. (Eds.). Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrayiny. Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-32457> (in Ukrainian).
- Derzhavnyy arkhiv u Ivano-Frankivskiy oblasti [State Archives in Ivano-Frankivsk Region].
- Dovzhenko, O. P. (2004). Storinky shchodennyka (1941–1956) [Pages of the Diary (1941–1956)]. Kyiv (in Ukrainian).
- Enerhoveleten Prykarpattya. Dzherela ta yikh vykorystannya; Dokumenty mistsevykh statystychnykh i hospodars'kykh orhaniv yak dzherela pro rozvytok promyslovosti Ivano-Frankivskoyi oblasti v period provedennya sotsialistychnykh peretvoren (1939–1959). *Kalush – misto khimikiv. Zbirnyk dokumentiv i materialiv, Radyans'ke Prykarpattya 1959–1975 [Kalush – the city of chemists. Collection of documents and materials, Soviet Prykarpattia 1959–1975.]*, vol. 2 (in Ukrainian).
- Fedorchak P., Fedorchak T. (1999). Vyshchi navchal'ni zaklady Prykarpattya v systemi pidhotovky spetsialistiv [Higher educational institutions of Prykarpattia in the system of training specialists]. *Ukrayina: derzhavnist', istoriya i perspektyvy – Ukraine: statehood, history and prospects*. Ivano-Frankivsk: Play, pp. 298–305 (in Ukrainian).
- Fedorchak P., Fedorchak T. (1999). Vidrozhennya vyshchoyi osvity na Prykarpatti v umovakh nezalezhnosti Ukrayiny [Revival of higher education in Prykarpattia in the conditions of independent Ukraine]. *Visnyk Prykarpats'koho universytetu. Istorya – Bulletin of the Prykarpatsky University. History*. Ivano-Frankivsk: Play, iss. II, pp. 147–162 (in Ukrainian).
- Fedorchak P., Ostafychuk P. (2011). Rol Prykarpats'koho natsional'noho universytetu imeni Vasylya Stefanyka v formuvanni naukovo-osvitn'oho y intelektual'noho potentsialu [The role of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University in the formation of scientific, educational and intellectual potential]. *Problemy intehratsiyi naukovo-osvitn'oho, intelektualnoho potentsialu v derzhavotvorchomu protsesi. Ukrayina – Turechchyna : materialy S'omoho mizhnarodnoho sympoziumu*, 29–21 travnya 2009 roku. Ivano-Frankivsk: LIK, pp. 3–10 (in Ukrainian).
- Fedorchak P., Vitenko M. (2011). Prykarpatskyi natsional'nyy universytet imeni Vasylya Stefanyka [Vasyl Stefanyk Precarpathian National University]. *Ukrayina: 20 rokiv nezalezhnosti – Ukraine: 20 years of independence*. M. B. Buchka, V. I. Kafars'koho, I. O. Andrukhiya, Y. M. Hakha (Eds.). Ivano-Frankivsk – Nadvirna: ZAT «Nadvirnyanska drukarnya», pp. 216–230 (in Ukrainian).
- Hrabovets'kyy, V. (2005). Kafedri istoriyi Ukrayiny – 15 rokiv, yiyi zdobutky [The Department of History of Ukraine – 15 Years, Its Achievements]. Ivano-Frankivsk (in Ukrainian).
- Instytut istoriyi i politolohiyi: 70 rokiv pedahohichnoyi, naukovo-yi y hromadskoyi diyalnosti [Institute of History and Political Science: 70 Years of pedagogical, scientific and public activity]. (2010). M. Kuhutyak (Ed.). Ivano-Frankivsk: vydavets' Tretyak I.YA (in Ukrainian).
- Havryliv, B., Hrabovets'kyy, V., Kuhutyak, M., Fedorchak P. (2000). Istorychnyy fakul'tet: zdobutky, priorytety, perspektyvy [Faculty of History: Achievements, Priorities, Prospects] Ivano-Frankivsk: Siversiya (in Ukrainian).
- Istoryk Ukrayiny – Volodymyr Hrabovetskyi. Biobibliohrafichnyy pokazhchyk naukovykh prats akademika Volodymyra Hrabovetskoho. Do 85-richchya urodyn [The historian of Ukraine – Volodymyr Grabo-

vetsky. Biobibliographic index of scientific works of academician Volodymyr Grabovetsky. To the 85 th anniversary of his birth]. (2013). Ivano-Frankivsk (in Ukrainian).

Istoriya mist i sil Ukrayins'koyi RSR. Ivano-Frankivska oblast [History of cities and villages of the Ukrainian SSR. Ivano-Frankivsk region]. (1971). P. Tronko (Ed. of the Main), O. Chernov (Ed. of the Volume). Kyiv (in Ukrainian).

Ivano-Frankivs'kyi derzhavnyy pedahohichnyy instytut imeni V. S. Stefanyka. Dokumental'nyy narys [Ivano-Frankivsk State Pedagogical Institute named after V. S. Stefanyk. Documentary essay] (1990). P. S. Fedorchak (Resp. for release). Uzhhorod: Karpaty, pp. 69–75 (in Ukrainian).

Kobuta, S. (2022). Partiyno-ideolohichnyy tysk na Oleksandra Karpenka u 1950-kh – 1970-kh rr. [Party and ideological pressure on Oleksandr Karpenko in the 1950 s – 1970 s.]. *Oleksandr Karpenko – istoriyk Ukrayins'koyi revolyutsiyi: do 100-richchya vid Dnya narodzhennya : kolektyvna monohrafiya* [Oleksandr Karpenko – historian of the Ukrainian revolution: to the 100th anniversary of his birth: collective monograph]. M. Kuhutyak, I. Raykivs'kiy, S. Kobuta (Eds.). Ivano-Frankivsk, pp. 74–79. (in Ukrainian).

Kononenko, V. I., Kuhutyak, M. V., Fedorchak, P. S. et al. (2000). Miy ridnyy kray – Prykarpattia [My native land is Prykarpattia]. Ivano-Frankivs'k: Play (in Ukrainian).

Kuchernyuk, M. (1980). Dzherela pro rosiysko-ukrayinski politychni zvyazky v roky vyzvolnoyi viyny ukrayins'koho narodu [Sources on Russian-Ukrainian political ties during the years of the liberation war of the Ukrainian people]. Lviv (in Ukrainian).

Kuhutyak M., Fedorchak P. (2010). Istorychnyy fakul'tet – Instytut istoriyi i politolohiyi Prykarpats'koho natsional'noho universytetu imeni Vasylya Stefanyka: 70 rokiv tvorchoyi diyalnosti ta perspektyvy rozvytku [Faculty of History – Institute of History and Political Science of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University: 70 Years of Creative Activity and Development Prospects]. *Naukovyy i kul'turno-prosvitniy krayeznavchyy chasopys Halychyna – Scientific and Cultural-Educational Local History Magazine Galicia*, 17, pp. 11–23 (in Ukrainian).

Mel'nyk Vasylii Mykhaylovych. 2005. *Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrayiny* [Encyclopedia of Modern Ukraine]. Electronic Resource. I. M. Dzyuba, A. I. Zhukovs'kyi, M. H. Zheleznyak et al. (Eds.). Kyiv: Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen'NAN Ukrayiny, Retrieved from: <https://esu.com.ua/article-66270> (in Ukrainian).

Muzeyu kafedry istoriyi Ukrayiny – yedynomu sered universytet's'kykh vuziv – 10 rokiv. Dovidnyk-putivnyk [The Museum of the Department of History of Ukraine – the only one among university institutions – is 10 years old. Guidebook]. (2010). O. I. Yehreshiy (Comp). Ivano-Frankivs'k (in Ukrainian).

Raykivs'kyi, I. (2015). Kafedra istoriyi Ukrayiny: pohlyad kriz' pryzmu chvert'vikovoyi diyal'nosti profesor's'ko-vykladats'koho skladu [Department of History of Ukraine: a view through the prism of a quarter-century of activity of the teaching staff]. *Naukovyy i kul'turno-prosvitniy krayeznavchyy chasopys Halychyna – Scientific and Cultural-Educational Local History Magazine Galicia*, no. 27, pp. 14–23.

Thesaurus: Fakultet mizhnarodnykh vidnosyn vid A do YA [Thesaurus: Faculty of International Relations from A to Z]. (2022). M. Z. Malskoho, YU. M. Moroza, I. I. Izhnina, I. V. Zemana (Eds.). Lviv: Prostir-M, pp. 148. Retrieved from: <https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/02/Thesaurus-Fakultet-mizhnarodnykh-vidnosyn-vid-A-do-YA.pdf> (in Ukrainian).

Vasyl' Mykolayovych Burdulanyuk (2.02.1951–4.02.2020): biobibliografichnyy pokazhchyk (do 70-richchya vid dnya narodzhennya) [Vasyl Mykolayovych Burdulanyuk (02.02.1951–02.04.2020): biobibliographic index (to the 70th anniversary of birth)]. O. M. Blynchuk (Comp.); P. M. Havrylyshyn (Ed.); I. YA. Raykivskyi (Ed. of Scien.). Ivano-Frankivsk, 2021 (Seriya «Vcheni Prykarpats'koho natsionalnoho universytetu»). Retrieved from: <http://lib.pu.if.ua/biblio.php> (in Ukrainian).

Vuyanko M., Skomorovsky V. (2006). Prykarpatska istorychna shkola akademika Volodymyra Hrabovetskoho [Precarpathian Historical School of Academician Volodymyr Hrabovetsky]. Ivano-Frankivsk (in Ukrainian).

Zhernokleyev O., Raykivskyi I. (2024). Profesoru Ihoryu Tsependi – 60! [Professor Igor Tsependa – 60!]. *Naukovyy i kul'turno-prosvitniy krayeznavchyy chasopys Halychyna. [Scientific and cultural and educational local history magazine Galicia]*. Ivano-Frankivsk, no. 37, pp. I–IV (in Ukrainian).